Государственная библиотека СССР

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР Лаккехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 51 (2572) | КІиранди, 25 июнь, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

КАЗАХСТАНЕРА ЦІЕЙ

АЛМА-АТА, 24 июнь. (ТАСС). Тахан укхаза Казахски ССР-еи Казахстана Коммунистически партеи 40 шу дизара хетаяь Казахски ССР Лаккехьарча Совета а Казахстана КП Центральни Комитета а торжественни заседани хилар.

Геттара чІоагІа тІоараш техар Н. С. Хрущев президиуме гучаваьлча.

«Даькъала а хийла тоа а. луйла Советски Казахстан» яха доклад йир республика КП ЦК хьалхарча секретара Д. А. Кунаева.

Торжественни заседане къамаьл дир гулбеннараша безаме тІаийцача Н. С. Хрущева. Цун къамаьлага чІоагІа теркам тІабахийта ладийгІар, хІаьта лукхаза тІоараш а дийттар.

Н. С. Хрущева хьакхайкадаь ССКП ЦК, СССР Лаккехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета дайта моаршал геттара чІоагІа тІоараш тохаш тІаийцар торжественни заседане дакъа лоацаш хиннараша.

Н. С. Хрущева даьча къамаьла Советски Союза ерригача радиостанцешка гІолла трансляци йир.

Заседане дакъа лоацаш хиннарашка а республика берригача къахьегамхошка а дег тІара моаршал делар цул тІехьагІа къамаьлаш даьча вежарий республикашкарча делегацей кулгалхоша а, ишшта Болгаре, Румыне, Монголе делегацей кулгалхоша а.

Дог раьза хинна тІаийцар ССКП ЦК-га, СССР Лаккехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага моаршал луш дахьийта письмо.

ЦХЬАЬКХА А КОТАЛО!

Нохч-ГІалгІай совнархоза промышленни предприятей болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гІулакхерча наха съезда хьалхара социалистически денхараш нхоачашдеш кхы цхьаьнха а котало яьккхай. 23 ИЮНЕ — ЙИЛЛАЧА ХАНАЛ 7 ДИ ХЬАЛХА ЙИСТЕЯЬККХАЙ ПРОИЗВОДСТВА ЕРРИГАЧА ОБЪЕМЕИ ПРОДУКЦЕ ЭГГАРА ДИКАГІА ДОЛА ТАЙПАШ АРАХЕЦАРЕЙ АХ ШЕРА ПЛАН.

1960 шера цу ханаца нийсдича 12 процент дегІаенай промышленни производство. Къахьегама овсарле 3,4 процент лакхъеннай, материальнии къахьегамеи ресурсаш дІайохийтилга лохдара чотах 5 бетта планал совгІа 4,4 миллион сом мах бола рузкъа нходаьд.

Мехндаьтта дакнхара ах шера программа ханал 10 ди хьалха нхоачашъяьй совнархоза промысловикаша.

Яхьа хьалха латт «Малгобекнефтеи» «Старогрознефтеи» мехндаьтта промыслови управленей коллективаш. Дукха мехндаьтта луш йола керда мелови скважинаши болх ца беш лаьтта скважинаши болх бе йолаялийтарах, дикагІа йола технологи юкъейоалаярах, производственни процессашта автоматизации механизации ярах июль бетта чотах дукнха ззараш тонн «Іаьржа дошув» даькхад цар.

Старопромысловски мехндаьттахоша дІадоладаь патриотически гІулакх мога а даь, Нохч-ГІалгІай совнархоза промышленноста болхлоша ССКП XXII-ча съезда сийна кхы тІа а керда денхараш тІаьц.

Сийлахь-боккха Даьхен тІом хьайна 20 шу дизара хетаяьча

Москверча общественноста викалий собране

Н. С. ХРУЩЕВА даь къамаьл

Дунха деза новкъостий!

Ткъо шу даьннад тийшабалхах, тІом хьа а ца хьоабеш фашистски Германи Советски Союзах летача, советски наьха маьрша къахьегилге йохаеш, хала, доккха зе-зулам доалаш хинна тІом вайна качбелла хиннача дийнахь денз.

Деррига советски халкъ хьалгІеттар ший сийлахь-йоккха Даьхе лорае, социализмо даьраш лораде. Гитлера бІуна духьалара дерригача халкъо беш бола тІом болабелар. Цу тІем тІа ше мабарра гучабаьлар ший дукха езача Коммунистически партена гонахьа нхотаденнача советски халкъа боккха низи бохаргбоаца лоІами.

Ший доклада тІа оборона Министра Советски Союза Маршала Радион Яковлевич Малиновске а укхаза къамаьлаш даьраша а геттара дика дийцар Даьхен тІем тІа советски халкъа, вай майрача ТІема Низашта карагІдаьнна денал дола гІулакх. Вай цІаькха а цІаькха а хьож дунен шоллагІча тІема событешка, хІана аьлча цу тІемо ше а цу тІема хьалхагІа даяхача хано а Іалаьмате чІоагІа хьехам луш йола урокаш лу халкъашта.

Гитлери немецки фашисташ даьдал шоай бе долла гІийртача ханне а вай партеи Советски правительствеи бокъонца гучайоахар фашизма гІаьрхой оамал, шоашта тІабоагІача тІема кхерамах халкъаш дІакхетадора. Фашизм юхатоха, дунен керда тІом болабергболча из дІаІІа ца кхачийта нах тІахьехаш хинна цаІ мара йоаца паччахьалкхе яр цу хана Советски Союз. Къамий Лиге. тІема духьаларча конгрессашка чІоагІа кхайкаш яр фашизмана хьаьда духьал отта, цунна меттахьа хІама тоха, хьагІадоагІача тІемазулмана духьал къовсам лоаттабе вІашагІкхета нах тІахьехаш хинна советски викалий оаз. Халкъаш кхерамах лорадергдола хьадда гІулакхаш тІаяца деза. йоахар Советски правительства. Къамий Лиге массане а деррига герз Іодилларах йола предложени юкъейоалайир цо, нагахь санна тІаийцача, фашистски агрессорий кулгаш дехкаргдола кхерамах лорадалара юкъарча системах йола предложени а йоалайир.

Юкъарчал доацаш дуненна тІема кхерам тІаэттача хана гитлеровски Германена цхьана духьал а даьнна, Чехословаки лорояра тІахьехаш Францега кхайкар Советски правительство. Чехословакена новкъостал де вай эскар шоай территоре тІа гІолла тІехдоалийтилга а дийцар вай Польшаи Румынеи буржуазни правительствашца.

Цхьабакъда вай социалистически мохк гоама хиларо бІарган доадьча, дунен революционни боламах кхераденнача буржуазни паччахьалкхений доал деча гІозараша Советски правительства цхьаккха предложени тІаэца тиганзар, уж нийса йоаГІаш хилар массанена гуш хиннадале а.

Дунен шоллагІча тІема хьалхара истори малхбузен демократеш аьнна цІи йоаккхарий политика сий доаца цхьа корта ба. Англе, Франце, Польше доал ду гІозараш шоай халкъий национальни хьашташ дохкара юхабаГанзар. Фашистски захватчикашта когашта кІал Чехословацки Республика а йохийтаи, Англеи Францеи доал даьраша 1938 шера Мюнхене вІашагІбелла сий доаца тийшаболх цІаккха а бицлургбац адамашта. Из тийшагбалха политика бахьан миллионаш болча шоай къоанГехи мехкарехи къаста, унзара Іазап таккха дийзар халкъий.

Дагадохал шоай 1939 шера аьхки Англеи Францеи тІема миссеш Москве яккийтара истори. Нагахь Германе Европе тІом хьоабаь мотти хилча, кхаь паччахьалкхен тІема низаша тІом цхьана бергболаш йола хаьдда планаш хьалхашка оттаяьяр Советски правительства. Цу хана агрессор юхасоцаве тІехьа дацар. Нагахь санна цу хана Англеи Францеи доал деча гІозараша агрессора хІама тоха безам шоай хилар гойта даларе, Гитлера дуккхаз а уйла ергьяр ше тІом хьоабалехь. Истори кхьча тайпара хила тарлургдар. Дунен тІом ца хила мегар. Нах бовш, рузкъа хІалак хулаш дола Іалаьмате доккха зе-зулам хинна хургдацар адамашта.

Агрессора новкъостал а деш, гитлеровски тІема машинаца Советски Союз йохае гІийртача империалистически гІозарий тийшаболх байзар Советски правительствана. Вайна ховра, Гитлерца ловзар дара йолча шоай политикаца малхбузерча паччахьалкхенаца леладаьр германски агрессе дитт Советски Союза тІадерзаде гІерташ хилар долга. Вайна къаьлта гуш дар, дунен халкъий революционни болама чІоагІало йола вай мохк бохабе дата йолча дунен реакце тохаш бола бий а хинна германски фашизм йолаялар.

Гаьнна йолхаш яр малхбузерча паччахьалкхений уйлаш — Советски Союз дІа а яьккха, цу хана чухь Германе низ а бохабаь, деррига дунен тІа шоай доал оттадар а берригенешка шоаш яхар дайтар а. Эггара чІоагІагІа эхь ца хеташ уж уйлаш йийцар хьалха хиннача сенатора, цул тІехьагІа Америка ВІашагІкхийттача Штатий президент хиннача Гарри Трумэна. Цо яьхад: «Нагахь санна, Германи котйолаш хуле, тІаккха вай Россена новкъостал де дезаргда, нагахь санна Росси котйолаш хуле, тІаккха вай Германена новкъостал де дезаргда, цу тайпара ловча боаболба цар дукхагІа шоайла вІаши».

Ший чулоацам Трумэна ше мабарра гуччахьа бийца хинна из тайпа политика яр малхбузерча паччахьалкхенаша лелаяьр. Уж идеяш хІанз а йовнза, яхаш я Малхбузен агрессивни империалистически гІозарий кхетама чухь. Из де хІанз духьал хургьяцар уж, нагахь санна Советски Союза духьал баргбола низ корабоаГІаре.

Цхьабакъда хІанз из тайпа низ бац. Нагахь санна Малхбузера паччахьалкхенашта социалистически мехкашкарча халкъашта карагІдаьннараш цІадаха аьнна Іовдата уйла кертача еча а шоай берригача низаца оарцагІа яьлча а, уж йизза эшаргьяр, хІана аьлча Советски Союзеи ерригача социалистически лагереи низ чІоагІа ба.

ХІанз империалистически паччахьалкхений викалаша шоаш а йоах, дунен тІара малхбузерча паччахьалкхенаштеи социалистически мехкаштеи юкъера низаш вІаши нийсденнад. Алхха из кхетадар а царна йола прогресс я. Цхьабакъда кхы а йоккхагІа прогресс хургьяр, нагахь санна иштта хьал кхетадераша низий эттача юкъмоттига тІара хьайоагІа политика, вешта аьлча машареи тайп-тайпара строй йола паччахьалкхенаш машаре яхареи политика лелайоре.

Дунен шоллагІа тІом гарга гІертача хана малхбузера паччахьалкхенаш оалаш яраша шин тайпара йола политика лелайора. Советски правительство тийшар уж Советски Союзаца цхьана фашистски мехкашта — Германеи Италеи духьал шоай низ баккха гІерташ а йоацаш, гитлеровски Германи вай мехка духьал яккха гІерташ хиларах. ТІаккха шайтІаца ше гІулакх леладелга ховшшехь а, Гитлерца переговораш ца йича кхы де хІама дисадацар Советски правительства.

Алхха тешам боабаь йола из Англеи Францеи политика яр вайга 1939 шера август бетта вІаши тІом бергбоацаш Германеца договор дайтар. Кхыча тайпара де хІама дацар вай. Империалистически паччахьалкхений вІашагІкхеташ статта антисоветски фронт ца хилийта а вай халкъа маьрша даха кІезига ха яла а декхарийла дар вай.

ШехьагІа хиннача хІамаша хьаьекхар малхбузерча паччахьалкхений политика кхоане ца гуши Советски Союза позиси йоагІаш оттаяьи хилар.

Гитлеровски Германе хьалхара тоха йола хІама Малхбузен мехкашта кхийтар. Цар хайра духьале янзар, цхьацца йохаеш, уж йоха а яь, кхы ший низ ца бохаш, ше лерхІача керттерчоа тІавера Гитлер — Советски Союзаца лата волавелар из. Советски Союза духьал шоаш беча тІем тІа мохк дІалацарал совгІа германски империалисташа лерхІар шоай классови гІулакхаш а кхоачашде — дунен эггара хьалхара социалистически паччахьалкхе даякхха. Цар лаьрхІадар шоаш де гІертар лоацача ханеи цІий кІезига Іодохийташи чакхдаккха. Иштта оттаяь яр йовзаш хинна «Барбаросса план», цунах фашисташа лерхІар 1941 шера гуйре йистеялатехь вай мохк дІалаца.

Цхьабакъда немецки милитаристаша лийрхІараш цаІаш дар, хІаьта хьахиннар кхыдар дар. Вай ТІема Низаша, деррига советски халкъо меттахьа хІама техар захватчикашта, тІом бІаьхбала болабелар. Историе чухь хиннача деррига ча тІемашта юкъе эггара цуккагІа цІий Іододаш хинна тІом бар из. Дукхха миллионаш бола нах дІабаьхар цо, лаьрхІа варгвоацаш доккха Іазап тІаоттадир цо халкъашта. ТІема оалано хІалак дир дукхха тІехьенаша хьадаь хинна Іалаьмате дукха материальни рузкъа. Цхьабакъда цу тІем тІа халкъаш духьал лоаттаделар, фашистски Германи йохайир. Гитлер шешийна тоха езача эттар, хІаьта фашисташта керте лаьтта, шо-шоашта ца теха вожаш суда хьалхашка оттадер Мэнсфилда 1961 шера 14 июне ше къамаьл деш аьлар, тІом хиннаЧуи тІехьагІа Германе шинна а даькъа чуи Европеи хиннача доккхийча хувцамий лоархІам ца беш а ядерни тІема кхерам шийх боалаш а йолча Кеннеде правительства позицена раьза хулалургваш со, аьнна. Цо дІахо аьлар, къар ца а луш кхетамца йоацача позицеш тІа латтар дац къонахчал, цу цешаца хьашт долаш йолча вокх оагІонашца корта болча гІулаккхашка гІолла барта дахар да. Из нийса гІулакх а да, вай бакъахьа а лоархІ.

Сенатора Мэнсфилда харц дац, боагІаш бола дунен халкъашта юкъера тешам а хургболаш ший лоІамера город хилийтара идея хІанзарча хьалашка эггара дукхагІа меГаш дола гІулакх хилар. Из тІехьа ва цу тайпарча решенена ФРГ-еси ГДР-еи кулгаш яздара а из кхоачашъяр духьа цар шоашкара доагІа дакъа лацара а.

Бакъда, дІахо нийсача наькъа тІара воал Мэнсфилд: цо дІадех мукъача города статус Малхбузен Берлина санна, Германски Демократически Республиках дІакъаста йиш йоаца цун дакъа, цун столица йолга ховш йолча демократически Берлина а оттаелга. Сенна дезду вешта а атта доаца Малхбузен Берлинера гІулакхаш нийсдарах дола декхар?

Бокъонца а юридически а хьаэтта хьал ларде лаьц вай дош къоастадара, йоах Советски Союзо. Малхбузен Берлине бахача наха хьалаьца вахар дохаде яхаш саго, цар гІулакха юкъе ГІорта безам болаш саг ваш. Цхьабакъда, Германски Демократически Республика территорена зе дара, цун суверенитет толхаяра Советски Союз раьза хург ма йий аьнна дог даха хьашт дац.

ОагІонех цхьанне а бокъонаши хьашташи лохдергдоаца, цхьа паччахьалкхенаш вокхарна гарга совле йолаш хургйоаца машара договор да вай Германеца де вай яхар. Тхьовра денз хьадоагІар а хІанз вахар чухь долаш дар а белгалде мара яхаш Советски Союзо. Юридически чІоагІде ях вай хІанз долаш дола Германе доазош.

ХІанз долча доазошта раьза ца хила мег малхбузенГермански реваншисташ, цхьабакъда, цар бехке ве саг ваш. Вай-х мича дар доазош хувцар духьа тІом болабаьраш. Гитлеровски Германи йохаяр бахьан долаш, кхы мехкаш дІалувцар духьа тІом болабаьраш бохабар бахьан долаш нийсденнад хІанзара Германе доазош.

ХІанзарча германски милитаристий даьша толхаяь исторически нийсхо юха оттаяьй хІанзарча доазоша.

Вайга йоах, ГДР-ца вай де безам болкш дола договор сепаратни хургда. Радио чуи телевиденеи гІолла къамаьл деча хана а аьлар аз, Америка ВІашагІкхийттача Штаташа хьалха ше Японеца машара договора кулг яздеча хана вай лархІанзар, Японена духьаларча тІем тІа шоай союзникашкарча вай ханна доллашехьа а. Цунца цар хьахьекхар, вай юкъе а доацаш договора кулг яздо бокъо йолаш цар шоаш лоархІаш хилар, вай бокъонаш, котдаьннача мехкеч цаІ хиларах тарра, шеко йоацаш хиннайоллашехьа а.

ХІанз воай аргІанна вай а безам ба, японски деша юкъе США-си цун союзникашеи пайда ийцараш санна йолча бокъонех германски деша юкъе пайда эца. Цар даьр мара, кхы хІама дац вай дер а.

Нагахьа санна ГДР-царча машара договора вай кулг яздойя вайца тІом хьоабергба яхарех аьлча, шоаш даьча гІулакхех бола берригабехкдокхам шоашта дІатІаэцаргба цар.

ЦІаькха а ала безам ба са, нийса уйлаш йолаш мелболча наха, миччa бесса эгІазбаха коммунизмана духьала, Советски Союза духьала уж бале а, кхетаде деза, хІанз 1941 шу а доацаш, 1961 шу хилар. Воаш лорадара мел эша хІамаш йолаш да вай. Уж хІамаш вай духьалйоаргьяр воаш хьалхагІа дІалатар духьа ца а йоахаш, духхьал вай Даьхе лорояр духьа, советски халкъа, вайца цхьана машара позице тІа латташ а малхбузен германски реваншисташа дагалувцача бІехача гІулакхех из лорабеш а долча деррига социалистически мехкашкарча халкъий маьрша вахар лорадар духьа.

Новкъостий! Сийлахь-боккха Даьхен тІем тІа ше мабарра гучабаьлар эшабергбоаца социализма низ. Советски Союзо ше цхьанне лайра вай мехках латача хана Европера дукхагІа дола мехкаш дІалаьца хиннача социализма межкаш. Социалистически обществе берригa нах бокъонца цхьатарра ба, хІана аьлча вайцига капиталисташ а бац пролетареш а бац: общества хІара член къаьстта цхьа общественни гІулакх кхоачашдеш ва, халкъа вахар тоадар духьа, хІаьта долче ший къаьстта вахар тоадар духьа а, болх а беш. Производство дегІа дуккхагІа ме йоагІа. вай мохк бІаьхегІа хул, вай обществио йІаьхегІа хул, хІаьта цу общества хІара члено пайда эц юкъарча къахьегамах хьахиннача рузкъах. Социалистически обществе берригаш а цхьатарра бокъонаш йолаш ба, хІаьта уж бокъонаш, низ болчоа низ боацар вовха а цунна Іазап тІалоаттаде а мукъа луш долча, «партІата дуне» аьле цІи йоаккхача мехкашка йолчча тайпара форманна а йоацаш, тешшаме я вайцига.

Иштта я цаІ шоллагІчоа вІаши духьал латта капиталистически социалистически шин дунен концепцеш. Уж цІаккха а машар тІа боагІаргбац, хІаьта вай чІоагІа дог тийша да эггара хьалха латташ хиларах социалистически концепци капиталистическичул торгхиларах. Цхьабакъда, вай цІаькха а кхы цІаькха а белгалду: социальни строй — хІара мехкарча халкъа ший гІулакх хилар, хІаьта из дош арахьара юкъе гІортар доацаш халкъо ше къоастаде а деза.

Советски правительства долла хІама ду тайп-тайпара общественни строяш йола паччахьалкхенаш машарца яхилга Іалашдара, уж тІом боацаш вІаши тарлуш яхарал совгІа, царга шоайла дохкара-эцара, культурни, Іилман, кхыдола чІоагІача гІулакхацара бувзамаш лоаттадайтар духьа.

Духьал чІоагІа машар Іалашбар духьа лоаттабу вай герз дІадаккхара тІехьара къовсам а. Эггара хьалха США а йолаш йолча малхбузехьарча державаша цхьацца-шишша бахьанаш а уввтадеш герз дІадаккха чІоагІа ца туге а, воай предложенеш цІаькха а цІаькха а хьалха йоахаргья вай, герз дІадаккхара дош къоастаданза даргдоацилга берригача нахага кхетадайтар духьа тІагІертта къовсам лоаттабергба вай, хІана аьлча халкъашта ловш да из.

Шоаш герз дІадаккхара духьала хилар духьал хьаала лоархІадац капиталистически мехкашкара доал ду гІозараш. Шоаш переговораш е кийча ба аьнна хетийта, цІаккха ца хадаш тайп-тайпарча комитеташкеи подкомитеташкеи заседанешка баГІа кийча ба уж. ТІом сецачуг тІехьагІа дІадахача укх 16 шера герз дІадаккхара хьакъехьа тайп-тайпара селлара заседанеш хиларах, гІулакх ше лаьттачара цхьа гІа а дІахо даьннадац.

Монополистически капитала мехкий викалаш герз дІадаккхара хьакъехьарча переговорашка ух алхха цхьа хІама дага долаш — шоай халкъаш тувладар духьа, соглашенеш ергхиларга царга са а тувсийташ, мадарра аьлча — герз дІадоаккхилга цохадар, герз хьаделга сихдар духьа. Соглашенеш йохаярах бола бехк социалистически мехкашта хьатІабуларгболаш говза вІаштІехьдаккха безам бар цар из. Вай тІахьожам а боацаш герз дІадаккха а йоах, цунца герз дІадаккхарах йола соглашени йоха а ю яхаш, цу гІулакха мамогта доацар доаржадеш я буржуазни дипломатии пропагандеи.

Из киловзал вай гучаяьккхар: ВІашагІкхийттача Къамий Организаце вай аьлар: господаш, нагахьа санна хабара а доацаш шоай бокъонца барта даккха безам балте, массане а герз дІадаккхара хьакъехьа оаха енна предложенеш оаш дІатІа эца, хІаьта цул тІехьагІа оаха, тІахьожама хьакъехьа оаш яхаш йола предложенеш хьатІаэцаргья шоана.

Цунна духьалбала хІама дац герз дІадаккхара духьалбарий. Цхьа никъ мара бисаш царна; халкъаш тувладеГеи вай тІахьожам а боацаш герз дІадаккхара тІехьа да яхаш, массаза а цхьа фаьлг бувцилгеи. Цхьабакъда, оапий когаш лоаца да, аьле оал, хІаьта царца таьна а вохалургвац!

Малхбузехьарча державай правительстваш герз дІадаккхара чІоагІа духьала йолча хьалашка, дуненна эггара лоархІамегІа йола проблема къоастаелга ше мадарра халкъех тийша да. ХІанз этта гІулакхаш цІенхашта долга кхетаде а герз дІадаккхара проблема, из эггара лоархІамегІа йола хІанзара проблема къоастаяра новкъарле еш йолча правительствашта тІагІорта а деза деррига халкъаш.

(Йистедоалар 2-ча оагІо тІа).

Н. С. ХРУЩЕВА къамаьлах дІахододар

Къахьегама халкъа, интеллигенцена, машар безаш мел болча наха могарг а да мага а деза капиталистически мехкий правительстваш герз дІадоаккхаргдолча новкъа яха. Нагахьа санна из ца дойя, халкъаш тІемаГа дугаргда империалистически гІозараша, хІаьта цу хана бехке вар лаха хала а хургда. ХІанзара тІом ший чІоагІа закон долаш ба — дукха адамаш хІалакдеш, дерригa материальни рузкъа хІалакдеш.

Къаьстта чІоагІа ях аз из, дукхагІча хьале адамий кхоане шийх тийша долча герз дІадаккхара тІехьа хьинаре къовсам лоаттабара лоархІам массанена а дІахайтар духьа. Советски Союзах лаьца аьлча, массадолча мехкашкара нах ГОГ тийша хила йиш я, вай бахьан долаш хІама юкъах дусарг ца хилорах. МоллагІа а, эггара чІоагІагІа бола дунен халкъашта юкъера тІахьожам а оттабаь, массане а цІендаь герз дІадаккхара хьакъехьа еча соглашенена кхоана а тІехьа кулг язде кийча да вай.

Цхьабакъда, герз дІа ца а доаккхаш оттабеш бола тІахьожам вайна хьашт бац, хІана аьлча цу тайпарча тІахьожамах шпионаж хургьяр. Цунца дувзаденна массехк дош ала безам ба са ядерни герза тохкамаш делга дІадаккхара хьакхехьарча дешах. Женеве хиннача переговорашка уж тохкамаш соцаде йиш ца хулийташ бола никъ лаьцар малхбузехьарча державаша.

Дукха ха йоаццаш ше дахьийтача Памятни записка тІа Советски правительства предложени еннай ядерни герза тохкамаш делга соцадара проблемеи массане а цІендаь герз дІадаккхара проблемеи вІаши бувзам а болаш къоастаяра хьакъехьа. США правительства укх денношка дайтача ший памятни запискаца вай предложени тІаэцад. Вай жоп лургда КІайча цІен памятни запискана. Цхьабакъда, хІанззе а ала йиш я сога, вай белгалдаьча наькъаш тІа вай чІоагІа латт аьнна.

ХІанз кхо шу гаргга ха я Советски союзо ядерни герза тохкамаш ца ду, малхбузехьарча державашца шу хьакъехьа цхьаккха тайпа договор вай доаццашехьа а. ДІахо йодача хана а ядерни тохкамаш ца це йиш я вайга. Малхбузехьарча державашка вай ях, герз дІадаккхарах йолча ерригача проблема хьакъехьа а ядерни герза деча тохкамий дош а чулоацаш йолча цун керттерча моттигий хьакъехьа а барта дийл вай.

Цхьаболча американски деятелаша США правительство тІахьех, нагахьа санна малхбузехьарча державаша ях Советски Союзо дІатІа ца эце, ядерни герза деш цола тохкамаш юха доладарца Советски Союз сихха ший ядерни герза тохкамаш де йолалургья. Советски Союзе кІезига кийчъяьяш практически хьажа дезаш йола устройстваш. Бакъда, царга хьажаро вай тІема Низаш кхы а цухкаГа чІоагІдергда, вайга йиш хулийтаргьня кхы а дикагІа йола атомнии водороднии бомбаш хьае, уж кийчъяра процессаш эргаяьха тоае. Нагахьа санна малхбузехьарчъ державаша ядерни тохкамаш юха доладьчул тІехьагІа воай герз тохкам ца беш вай дитача, вай мехка а дерригача социалистически содружества а оборонана зе дергдар вай.

Цу тайшпара, ядерни герза тохкамаш юхадоладарах бола берригa бехктокхам Малхбузехьарча державай правительстваша тІабужарга.

Советски Союзо тІагІертча чакхйоах машара, тайп-тайпара социальни строяш йола паччахьалкхеташ машарца яхара политика, цхьа паччахьалкхеташ вокх паччахьалкхений чурча гІулакхашта юкъе ца гІертара политика. Из гІерт шийца переговораш еча цакъа лоацарашка чІоагІа тІахьожам а болаш массане а цІендаь герз дІадаккхара хьакъехьара соглашени яйта. ...Делкъа ха хинна яла йоаллар цу колхоза хьатта тхо кхаьчача. Коа латтар бІарча мукха элаш. Болх ца кхара хьакъехьара соглашени яйта.

Воай машар безаш йола арахьара политика йоагІача тайпара чакх а йоахаш, вай хьалха а лаьрхІад, хІанз а лоархІ, паччахьалкхеташ шоай политически социальнии гІулакхаш оттадара дешаш, классови къовсамеи моллагІча мехка чура порядкаш хувцареи дешаш — хІара паччахьалкхенерча халкъа ший гІулакх хилар.

Советски арахьара политика халкъашка къоабалъяь тІаийца а цар тешам бенна а я, хІаьта цунах вай доккхал а ду. Советски Союз, социализма мехкаш чІоагІа оарцагІдаьннад дерригача дунен тІа машар Іалашбара, паччахьалкхенашта юкъерча гІулакхашкара къовсам тІа дола е къоастаданза диса дешаш машарца къоастадайта тІерт.

Іалаьмате боккха экономически тІемеи низ болаш йолча Советски Союзо цІаккха агрессивни гІулакхашта лаьрхІа ший низех пайда йийцабац, е хІанз а эцац. Цо ший дерригa низаш машар Іалашбара тІадерзаду.

Новкъостий! Аз доккхал ду халкъашта юкъе машар чІоагІбарах сайга доккха совгІат — Ленински премии кхачарах. Аз хьалхагІа а аьлар, духхьал Советски правительствана керте латтача сона цхьаннена карагІдаьнна гІулакхаш бахьан долаш денна ца Іеш, машара тІехьа тІагІертта къовсам лоаттабеш долча вай мехка дерригача халкъашта карагІдаьнна гІулакхаш бахьан долаш а деннарг лоархІ аз из совгІат.

Вай кепа йоазон тІа кІезига яздац Хрущев — машар бахьан къовсам латтабеш ва, що Іалашбергба массане юкъера машар яхаш а йиштта кхы цІахо а. Бакъда, из хьахозаш хоза да. Цхьабакъда, нагахьа санна цхьан мехках, цхьан сагах мара тийша а ца хуле, кхыметтел Советски Союз санна болча мехка правительствана керте латташ из вале а, кхычар дакъа а ца лоацаш машар царга шоашкка Іалашбуларгба аьнна хеташ а хуле, машара хургдац цунах гІулакх, агрессе низашта, тІема низашта хургда.

Бахаро хьахьокх, берригача дунен тІа машар оттабара цхьан мехко леладеча гІулакхех кхоачам хург боацилга. МоллагІа цхьа «турналаш» а леха, цар машар Іалашбергба аьнна хетарах кхоачам хилац. Лаьттан тІа чІоагІа машар Іалашбара эш ерригача вай планета тІарча халкъаша машар чІоагІбара мамогга дуккагІа шоай низаш оарцагІдоахилга. Халкъашта, алхха халкъашта мара могаргдац герз дІадаккхара духьале еча, тІом хьоабар цухьа герзаш Іоацеш йоахкача правительствашка из тайпа кхераме а кхетамца йоаца а политика йитийта.

ХІара мехкарча халкъаша кхыча мехкех тийша ца а Іеш, шоай мехкарча тІема тІехьарча низашта духьала лира къовсам лоаттабеш хилча, машар Іалашбар духьа мамогга дуккагІа шоай низаш тІадохийташ хилча мара Іалашбуларгбац машар.

Дерригача халкъашта беза машар, машаре даха безам ба цар. Алхха кІеззигача империалистий, монополистически капитала викалий, Малхбузерча Германе агрессивни уйла йолча реваншистий мара яц кхыйола уйла. Цхьабакъда во да цу гІозарий викалашка малхбузерча мехкашка команда тела лакха моттигаш хилар, правительствашкарча бехктокхамерча посташка уж хилар, малхбузерча мехкий политикана лостам цар телар.

Гой цудухьа цхьаккха а халкъ машара тІехьа лоаттабеча юкъарча къовсама юстара латта йиш яц, нагахь санна эггара чІоагІагІа зе-зулам даргдолча тІема унзара цІи ца лотаяийта боккъонца пІерташ из дале. Халкъаша кхетаданза даргдац тІема уйлаши сихдаь герз хьадара гІулакхи сихдара тІаерзаяь йолча кхерамерча курса тІара шоай правительстваш яха, агрессивни низаш Іоадара политика, тІема кийчо яра политика лелаерашкахьара бола кхерам дІабаккха шоашта мара могарг ца хилар.

Советски правительство, вай халкъ теркам беш хьежа деза цу дунен халкъий хьал мишта отт. Дунен халкъашта юкъера кхохкам мелбара Советски Союзо дуккха низ тІабохийтилга ховш ма дий. Вай правительствас юкъейоалайир массане а дерригa герз Іодилларах йола предложени, дунен тІарча дерригача мехкашка из чІоагІа мога а йир, хьал а лаьцар. Вай дІаяьхай воай еррига доазол дехьара тІема базаш. Советски Союзо цхьанне ше дуккхаз а кІезигдаьд ший тІема Низаш.

Цхьабакъда герз Іодиллара хьакъехьа хІанз вай дувцаш йолча малхбузерча паччахьалкхенаша вай даьр данзар, шоай тІема низаш кІезигдара новкъа йовлан зар. Из ца дарал совгІа, Америка ВІашагІкхийттача Штаташа дІадахача шера хинначул укх шера шиъ ах миллиард доллар дуккагІа ахча хийцад тІема гІулакхашта. ХІанз укх сахьате ВІашагІкхийттача Штаташка дувцаш да тІема низаш дукхагІа хилийтарах дола дош. Кортамукъале яккхара боламаш тоІаце, Малхбузен империалистически Іозарашта мегаш йоацача правительствашкарча паччахьалкхен строяшеи духьал къовсам лоаттабе кхыча мехкашка йохийтаргйолаш партизански отрядаш яхараш кийчъеш я хІанз цита. Нах боабе, диверсеш лелае, подрывной гІулакхаш леладе кийчъеш я уж отрядаш.

Бундесвера атомни герз далар дІадех канцлера Аденауэра. Бакъда Малхбузерча Германе милитаристашта атомни герз дезаш ловзараш де, царна из деза Советски Союза, социализма мехкашта, кхыча паччахьалкхенашта духьал шоаш дага лувца реваншистски авантюраш лелае.

Дика кхетадеш да цу тайпара дола Малхбузерча паччахьалкхений гІулакхаш дунен халкъашта юкъера хьал тоадара а герз Іодиллара хьакъехьа барт бара а доацаш, паччахьалкхенашта юкъера гІулакхаш кхохкадара, «шийла тІом» гІорбаккхара тІадерзадаь хилар. Социализма моастагІашта милитаристски агрессивни Іозарашта мичча хана а духьал доалалургдолаш, этта хьал кхетамца довза а фийла хила а декхарийла да вай.

Берригa низ тІабахийта беза вай Даьхе кхы а чІоагІъяра, вай экономика, Іилма, техника кхы а лакхъяра, халкъа вахара хьал а культура а лакхъяра. Октябрьски революце хьадаьхараш, социализмо даьраш лорадеш латтача вай мехка тІема Низий хьалха а санна, хІаьд ца луш йоаккхо е еза. Вай тІема Низаш даим кийча хила деза Советски Союза кхерамаьле Іалашъяра, вай Даьхен кортамукъаленна тІаккхайда моастагІа, моллагІа вале а, Іалаьмате чехка вохаве мел эшар долаш хила деза царга. Советски Союзаи кхыча социалистически мехкаштеи духьал агрессивни планаш уттаераша ховлда, нагахь санна тІом а болабаь шоаш тІагІорте шоашта фу тІаоттаргда.

Советски правительства ший де йиш мел яр ду сихдаь герз хьаделга дІадаккхара, тІема расходаша халкъашта качбелла беза мухь тІера Іобаккхара. Материальнии духовнии ганз Іоаяра тІехьа яхь лаца вай беча тІахьехама империалистически паччахьалкхенаша жоп лу тІема расходаш лакхъярца, тІема низаш совдахарца. Цу хІамаша оборона лакхъеи тоаеш эргаяккхеи дІайохийта ассигнованеш лакхъянза а, воай низаца чІоагІало а лувцаш, машари машаре дахилгеи Іалашдар духьа, нагахь санна эшаргхуле, вай тІема Низаш дукхагІа хилийтанза а даргдоаца гІулакх Советски Союза хьалхашка оттаде тарлургда.

Дукха деза новкъостий! Советски наьха хІама хьадеш бола къахьегам лорабеш латтача вай денал долча тІема Низашта ловца боаккхаш вай парте Центральни Комитетеи Советски правительствеи цІерах дош ала мукъаба сона. Вай дІайха моаршал лу салташта, матросашта, сержанташта, старшинашта, эпсарашта, инаралашта, адмиралашта, тІема дикача гІулакха тІехь цар доккхий толамаш дахар а лов вайна.

Советски Союза оборона чІоагІъяр, вай тІема Низий эскарий берригa тайпаш—пехотеи артиллерии, инженерни эскараши, бувзама эскараши, бронетанкови доакъоши Форда-тІема Флоти, Фещарча-тІема Низаши реактивни эскараши дикагІа вІаштІехьдахарах тийша да.

Вай хана Іалаьмате чІоагІа бехктокхаме гІулакх тІалатт ракетни эскаршта, къаьстта тактически ярашкара денз континенташта юкъе леларашка кхаччалца гаьна а гарга а етта йиш йола баллистически ракеташ лелаеш долча доакъошта. Цар тІема кийчои уж Іомадаь хилари доагІача тайпара хила деза, хІана аьлча дукха хІама да ракетни эскарех тийша. Цар хІалакбеш хІама тохаш бола низ—из ба из, эггара хьалха, моллагІа а вайцеи вай союзникашцеи тІом хьоабе пІерта потенциальни агрессораш юхабетташ бола низ. МоллагІча низа юха духьал хІама тоха торо хилар—из ба агрессор эшавергвола низ, нагахьа санна мичча беса а кхетам боацаш керда тІом хьоабе цо лоархІе.

Тахан, тешам а боабаь Советски Союзах гитлеровски Германи летача хана денз ткъо шу дузача дийнахьа, вай уйлаш сийлахь-йоккхача Советски Даьхен лоІами кортамукъали бахьан долаш шоай вахар дІаденнаркахьа йийрза я. ЦІаккха а халкъа дицлургдац майрагІа барий мугІаре а болаш фашисташта духьал тІом беш байнача Советски Эскара, Форда-тІема Флота сий долча тІемахошта, денал долча партизанаштеи партизанкаштеи карагІдийнна сийлен гІулакхаш. Массаза а дагалаттаргба вайна цу унзарча тІем тІа байна миллионаш бола машаре баьха советски нах. Вай мехка бац цу тІем тІа мар е воІ, воша е да, йоІ е йиша ца леш цезал.

Аз дехарду, новкъостий, Даьхен лоІами кортамукъали бахьан долаш моастагІашта духьал тІом беш байнараш дагалоацаш хьал а гІовтташ цар сий дар. **(Берригаш хьалгІовт).**

Йоккха хало тІакхаьчар вай халкъа, вай Даьхе кортамукъале йолаш хилийтара из яр сийлахь-доккха, дика гІулакх бахьан хинна хало. ХІанз Сийлахь-боккха Даьхен тІом болабенна 20 шу, из сеца 16 шу даьлча вай мехко цІаккха а ца хезача тайпара лаккъьяь ший экономика, культура, Іилма, техника, хІаьта хІанз тешаме дІахо, кердача коталонашка а бода.

Вай доккхал ду коммунистически парте кулгалца, марксизма-ленинизма байракха кІал советски халкъо эггара хьалха социалистически революци а яь адамий историн чухь керда зама хьаелларах. Сийлахь-боккхача Іилман коммунизмана гард елларашка дикагІча вахарга долха хьалхара наькъа такилгаш дехкад. ХІаьта хІанз доккха мехкашкара халкъаш коталонца долхаш бола боккха никъ хиннаб цу такилтех. Социализм хьал а яь коммунизм хьалъяра новкъа тешаме дода советски халкъ. Укх деношка парте Центральни Комитета Пленумо могаяьчеи массане ювцаргйолаш кепа тохаргйолчеи вай парте Программа проекто белгалъяьй коммунизм хьалъяра, адамашта бІаьшерашка дагалаьттар кхоачашдара лоаттабеча боккхача къовсама шерра фронт. Вайга доккха ираз кхачад цу сийлахь-доккхача гІулакха дакъа лаца йиш хиларца.

Даькъала хилда Советски халкъ — котало яьккха халкъ!

Даькъала хилда Советски Союза сий дола тІема Низаш!

Даькъала хийла Советски Союза Коммунистически парти — вай ерригача коталоний организатори вдохновители!

Даькъала хилба берригача дунен тІара машар!

(Н. С. Хрущева къамаьл деш дукхаза дІаьхдаь тІоараш диттар. Къамаьл чанхдаьлча берригаш а хьалгІовтт. Хьахоз Советски Союза Коммунистически партеи, Советски Правительствеи сийна детташ дола цІогІарч, «Ура!» яхаш цІогІарч детт).

ССКП XXII-ча съезда сийна 10 бетта йола план съезд хьаеллача денга кхоачашъе лаьрхІад Грознерча консервни комбината фабрикатни цеха коллективо. Пхе бетта йола план 132 процент кхоачашъяьй цо. Дика къахьегарца белгалбаьннаб этикетировщицаш Боускова, Рожкова, Грибова, грузчикаш Тахаев, Ультиев, иштта кхыбараш.

СУРТА ТІА: фабрикатни цеха болхлой Бородавченко, Грибова, Рожкова болх беш боахк.

И. ПЛИЕВА сурт.

Транспортникий толамаш

«Горскнефть» НПУ транспортни цеха болхлоша парте съезда сийна 10 бетта йола план из хьаеллача денга кхоачашъярал совгІа Коммунистически къахьегама сийлен цІи якхха а лаьрхІад. Шоаш денна дош кхоачашде гІерташ низ ца кхобеш къахьегаш ба уж.

Дика къахьег автомашиний водителаша. Пхе бетта йола план 111,1 процент кхоачаш а яь, керда къахьегама толамаш доах цар укх бетта а. Дукха ха йоаццаш автопарка коллективанна Коммунистически къахьегама сийлен цІи еннай. Цул совгІа дуккхача шофераша ССКП XXII-ча съезда сийна шоашкара совгІаташ а кийчду. Масала, шофераша П. Панфиловеи, Т, Москаленкои, В. Д. Старицкеи машинаша капитальни ремонт ца еш хІаране 130 эзар километр никъ баьб

Иштта дика къахьегаш ба цу цехера трактористаш а. Пхе бетта йола план 109 процент кхоачашъяьй цар. Мехкдаьтта скважинашта ремонт еш нефтяникашта гІо ду трактористаша.

Шу доладеннача хана денз 30 тоннал совгІа доагам кходаьд транспортни цеха коллективо. Дика болх барах карара кара тела управлене ЦІе байракх еннай цунна.

Цехе дукха болхлой ба коммунистически къахьегама сийлен цІи яькха. Царех ба трактарист-бульдозерист М. Исаев, къона шофераш И. Мицук,, П. Литвинов, слесарь-электрик А. Юндин, иштта кхыбараш а.

И. ПЕТРУХИН.

Ялаташ хьачуэцара кийчо яьй

Керда хьадаьнна ялаташ чузцара болх бехнтокхаме болга а ховш, помещенеши оборудовании дика кийчъяьй МагІалбикерча ялаташ дІаийдеча пункто.

Ялат лерттІа хьачуэцилга а лоаттаделга а Іалашдара, соахка хинна гІалаташ дІа а доахаш, складашка деча дерригача балхашта механизаци яьй. Укх шера 12540 тонн ялат хьачуэцаргдолаш районерча боахамашца договораш даьд. Итт тонн оза йиш йолаш автотаразаш оттадаьд, бокъонца тоа а яь, кийчъяьй 12 транспортери 5 самоподатчики.

Складашка ийна кІалхара фо деттаргдолаш вентиляцеш яьй. Соахка уж ца хилар бахьан долаш дукха ялат телхадар. Амбарашкарча ялаташта зенаш деча чоапилгашца къовсам лоаттабара хІанз газаци еш латт.

Цул совгІа, хьажкІаш йокъае 600 квадратни метр хургйолаш асфальт а йилла майда кийчъяьй пункте.

Уж дерригa балхаш деча дика дакъа лаьцар плотникаша Арсанов Махьмадеи Арсламбеков Султанеи, болхлоша Барзанова Любаси Миниева Райхьантеи.

Цхьабакъда, цу дикача хІамашца цхьана кхоачамбоацараш а да пункте. Зготзерно ков меллад дІа-юха а кхийса яда дуккхача маьхе йола машинаш, оборудовани, электромотораш. Ах миллион сом гаргга мах болаш долча паччахьалкхен рузкъан хьурмат ца дарах довш латт из догІалеи малхалеи.

Уж механизмаш талхаргйоаццача дІаоттаяра сихха оарцагІа а ваьнна, цхьалха яхийта еза заготпункта директора нов. Белхароева.

Б. БАШИРОВ.

ГРАФИКАЛ ХЬАЛХА

Нух токхоча культурашта ду гІулакх керттерча даькъе йистедаькхха баьннаб наурцаш. ХІанз шоай берригa низ тІабахийтаб цар ка бола ялат чуэцара. ХІара денна эзар тонн совгІа ялат паччахьалкхенна дІалу ялат дІаийдеча Наурски пункте. Района тайп-тайпарча колхозашкареи совхозашкареи хадданза машинаш тІаух цига.

Дика кийчъяьй ялат дІаийду пункт, Цига беш бола беррига болх ялат тІера Іодоахаш бечунгара болабенна из дІаоттадергдолча складе чу кхаччалца машинашца бу.

Лоаццача хана а доа ца деш а ялат чуэца къахьегаш ба Наурски района совхозийн колхозийн механизатораш.

«Россия» яхача колхоза кхай тІа ялат чуэцаш 23 агрегат я, царех 12 комбайн-подборщики лафеташ йоаца 11 жаткеи. Цу колхоза механизатораша хІара денна 350 гектар ялат хьокх норма 260 гектар мара йоацача.

«Россия» яхача колхоза цхьоалагІча бригадерча механизатора Григорий Сладеникои цхьа машиниста Михаил Сорокинеи 4 дийнахь 228 гектар ялат хьекхад. Иштта ялат хьекхар механизатораша Шевченкоси цунцарча новкъоста Ларионовеи. Цу хана нормах 71 гектар мара хьакха ягІацар, кхо норма совгІа кхоачашйир цар.

Опыт йолча механизатораштa хов хьаккхари ардари къаьста а долаш ялат чу миштa эца деза, хьекха улла ялат Іодаха доврдоацаш а дика а подборщикашца хьал мича хана эца деза. Тхир ма дижжанге а хІаране шо-шоай кхай тІа болх дІаболабу цар.

Дика тоаяь я ялат чуэца техника.

Техника кийча яц

Наьсарен района механизатораш цхьадола ка бола ялаташ чуэца болабеннаб. ХІаьта дукха ха йисаяц берригa ка бола ялаташ чуийца даха.

«Октября 40 шу» яхача совхоза механизатораш а болабеннаб ка бола ялаташ чуэца. Совхозе техника дукха я, цун ремонт е мел эша хьалаш да, мичча хана а болх бе мегаргболаш дика гаражаш я. Цхьабакъда, ялаташ чуэцара гІулакха во кийчо яьй щига. ДІадахача шера ялаташ чуийцачул тІехьагІа дІакхессача тайпара иллай техника.

ХІанз, ялаташ чуэца доладелча эггара ха йоацача хана совхоза кулгалхошта дагадехад техникана ремонт е.

Совхозе ерригаш а 25 комбайн я, царех цхьаяраш хІанзчул тІехьагІа ремонт е езаш я. Иштта мара кийча яц тракторащ, жаткаш.

ДикагІа дац гІулакхаш «Назрановский» яхача совхозе а. Еррига техника Іай а аьхки а ара латт. ХІанз а дикка комбайнаш я цар ремонт ца еш. Хатта тарлу совхоза кулгалхошка нн. Хаматхановгеи Воробьевгеи, фу новкъарле нийсъеннаяр шоана соахка ялаташ чуийцачул тІехьагІа юртбоахама машинашта ремонт е, аьнна. ХІама дац цар юха ала. Нах а бар, ха а яр, берригa хьалаш а дар цар кара, цхьабакъда из болх дІаоттаргдолча хилар.

Цудухьа машинаш телхе соцаш, уж тоае езаш моттигаш нийслац балха тІа. ХІара минут ха еза хеташ болх бу колхоза къахьегамхоша. 21 июнь кхаччалца йолча хана колхозо пачхьалкхенна дІаденнад 7070 центнер дика ялат — мужхи кІаи. Из хул графиках доагІачул дуккха а дукхагІа. Цу ханнаца 5000 центнер яла езаш мара ящар из.

Дика болх бу ялат заготовительни пункте дІакхухьача шофера Григорий Ремезова. Алхха цхьан дийнахь, 20 июне 334 центнер ялат дІадихьад цо ший автомашинаца, нормах цун яхьа езар 105 центнер мара ящар.

Дукха нах ба хьатта а ча гулдеш а дика болх барах сийленца бувца хеза.

Ялат чуэцара тІехьа лел ча гулдеш цІендаь лаьтта оахаш ду балхаш. Дийнахь а бус а соцаш дац кхай тІара тракторий тата—дийнахь ялат чуэц, бийсан ча гул а деш, цунах аргІаш ду, хІаьта ча дІадаькхха цІенденна лаьтта оах. 21 июнь тІакхаччалца йолча хана кхо бІаь гектар совгІа долча лаьттарча чах, гул а даь, аргІаш даьд, 139 гектар аьхай. Района цхьанна а боахаме ца деча тайпара дика ду цу колхозе комплексни балхаш.

Хьайбашта шортта доакъар хургдолаш ардаш тІа культураш дІайийнай. Укх шера доакъарийна лаьрхІа дІайийнай 980 гектар суданка, 1100 гектар магар, 830 гектар люцерна, 931 гектар хьажкІаш. Ялат чуийца мадаьллинге а, планах 200 гектар мара е ца йоагІача 250 гектар хьажкІаши 200 гектар мара ца йоагІача 800 гектар суданкеи дІайийр колхозо.

Колхоза кулгалхоша, партийнии комсомольскии организацеша чІоагІа йоакхо ю колхоза хьайбай боахама.

Дика хьалаш кийчдаьд механизаторашта—дийнахь кхозза дика дІайха даа хІама, балхара чубаьхкача паргІатта салаІа помещенеш я. ХІара денна арахец ялат чуэцаш, ча вІашкатохаш, лаьтта оахаш даьха къахьегама толамаш дувца листок, деша керда журналаш, газеташ да, ловза шахматаш, шашкаш я. Делкъийга хІама дуача хана агитатораша лоацца докладаши беседаши ю, цар дувц районе ялат чуэцача механизаторашта карагІдаьнна хІамаш.

СОКП райкома пропагандаи агитаци отдела заведующе нов. Хадинас механизаторашта дийцар «Терский» совхоза хьажкІаш лелаеча механизатора Г. Вострикова ялат хьакха доладьча хьалхарча дийнахь 50 гектари шоллагІча дийнахь 71 гектари ялат хьаккхар аьнна. Из шоашта хьахезача колхоза механизатораша аьлар, шоаш цул тІехьабусаргбац. Уж шоай деша даьй ба, цар дийнахь йоагІа ялат хьаккхареи ардареи норма кхоъ — кхоъ ах кхоачашъю.

Парте XXII-ча съезда сийна паччахьалкхенга ялат дохкара план ханал хьалха а тІех а кхоачашъе дехкар тІаийцад колхозо. Шеко яц чуийнна ялат чуэцаш боахкача «Россия» яхача колхоза къахьегамхоша шоай дош сийленца кхоачашдергхиларах.

Б. БУЗУРТАНОВ,
(тха собкор.).

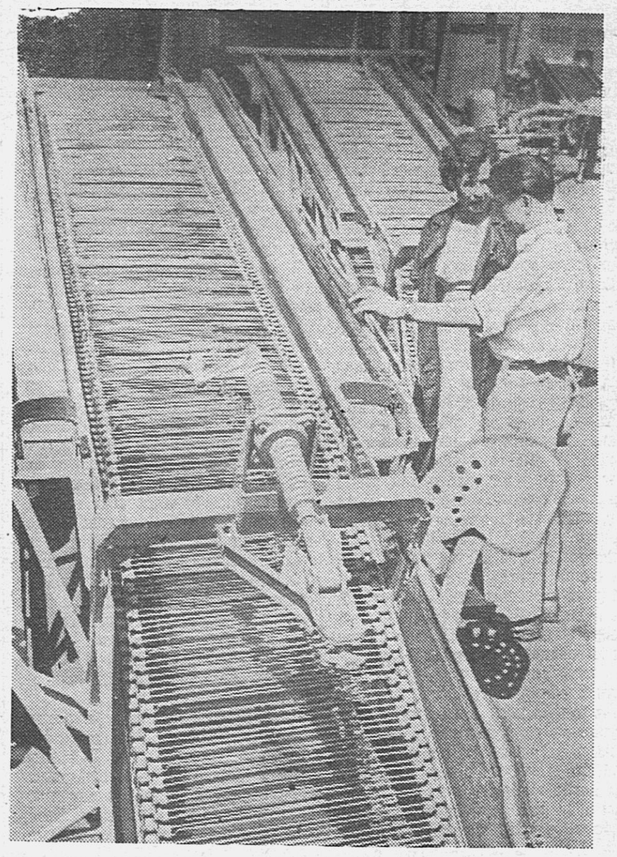

Дуккха «КГ-2» яха коартолаш чуэца агрегаташ хьае йолаяьй Москвана юхкерча Люберецки юрта боахама машинаш еча Ухтомске цІерахча заводе. Коартолаш оахкаш йолча хІамахи уж хьалехьаеча траспортерехи латтача цу агрегато коартолаш чуэцача дІабода къахьегам цаІ ахаззашозза лохбу. Коартолаш оахкача хІамано лаьттагІа коартолаш яхкийтац. Цудухьа цо коартолаш чуэцаш хилча, кхыча машинашца эцачул 25—30 центнер дукхагІа хул.

Цунца коартолаш чуэцаш хилча коартолаш тІара йоархІаш хьокхаш валла а везац, хІаьта коартолаш лоаццача хана чуэца йиш а хургья.

СУРТА ТІА: заводера «КГ-2» яхача кердача агрегатий транспортерашподборщикаш дІаяхьийта кийчъеш латт.

Н. КУЛИШОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ВО ВІАШТІЕХЬБАЬККХАБ ЯЛАТ ЧУЭЦАРА БОЛХ

Курчалоевски района къахьегамхошта эггара бехктокхамера ха хьатІаэттай. Масса йола колхозаш, бригадаш ка бола ялат чуэца йолаеннай.

Берригача колхозникий, механизаторий керттера декхар да берригa ялаташ ца дойташ лоаццача хана чуийца даха. Из лоархІаме гІулакх дика чакхдаккха цар вІаштІехьдаргда организаторски болх лерттІа оттабойя, берригa балхаш цхьан комплексах дойя.

Хьожаргда вай, мишта лелабу ялат чуэцара болх районерча цхьайолча колхозаша.

Кхаь дийнахьа ши бІаь гектара тІара мукх хьекхаб XX-ча партсъезда цІерахча колхоза механизатораша. Цунах дукхагІбар хьаккхари ардари къаьст-къаьста долаш чуийцаб. Дика болх барца белгалваьннав районе щІи хеза вола къона механизатор Ломалиев Іаьла. Цун жатка планах боагІачул дуккха а дукхагІа мукх хьокх. Иштта хьинаре кхъахьегаш дукха механизатораш ба цу колхозе.

...Делкъа ха хинна яла йоаллар цу колхоза хьатта тхо кхаьчача. Коа латтар бІарча мукха элаш. Болх ца беш латтар ялат цІенду кхо машин. ДІа-воха хьежача наг-нагахьарча сагах мара бІарг хкетащар. Уж а бацар цига болх беш.

Коа нийсвеннача хьатта заведующена а хацар паччахьалкхенна дІабала мукх цІенбеш масс саг ва.

— Хетаргахьа, — аьлар цо, — ялх-ворхІ саг ва мотт сона?

Цудухьа вІалла тамашийна дац хьатта цІен ца беш 60—70 тонн мукх лаьтта хилар.

Тхо колхозе хиннача дийнахьа кІа хьакха болабелар цига. Колхоза юххе уллача кхай тІа кхаь жаткаца хьакхари ардари къаьста а долаш кІа чуэцаш боахкар механизатораш.

— Фу дича бакъахьа да хац тхона, — йоахар цар, — тхога хьакха а хьакхе кІа дІале, аьнна вахав колхоза председатель нов. Исмаилов. Бакъда, кІа кхаьча цаьнна дукха ха-м я.

Гуш дар чуэцача хана лаьтта Іоукаш дукха ялат доврг хилар. Оаха тамаш еш хІама да кІа мишта да ца ховш председатела иштта указани ялар.

Гудермесски района доазон юххе дІадийнача кІина кхай тІа а хилар тхо. Комбайнера Ахмадова агрегат яр цига кІа хьокхаш. Массане а цика кхетаду эггара хьалха моллагІа тІулакх дІадоладеча хана дукха халонаш нийслугла, дукха гІалаташ дувлилга. Іалаьмате чІоагІа аш цу хана даь бІарг. Цхьабакъда, колхоза кулгалхоех цхьаккха саг хиннавац цу кхай тІа. Уж цу кхайтІа баьхка баларе дукха кхоачамбоацараш гурцар царна: хедер лакха лелаярах комбайно ца хьокхаш бІарччача участкашка диса кІа, Іолийга дада Іалаьмате дукха канаш.

Тамашийна гІулакх да тракторни бригада бригадира Ахмедов Ахьмада бокъонца нийсъяь, тоаяь йоаца комбайн кІа хьакха араяккхар.

Ялат доадар вІалла мегаргдоацаш гІулакх да. Цхьаккха сахьат ца доадеш ца хьокхаш диса канаш кулг-кара хьагулде нах арабаха декхарийла ба колхоза кулгалхой, юрта Совет.

250 гектар мукх кхаь-диъ дийнахьа чуийца баьннаб «Путь к коммунизму» яхача колхоза механизатораш. Къаьстта белгалдаккха доагІа механизаторий болх тракторни бригада бригадира Эдильханов Шамсуддина кхетамца вІаштІехьбаьккхалга. Цун бригада берригa балхаш комплексах ду. Мукх чуийцача кхашкара ча хьагул а даь лаьтта аха болабеннаб. Бийсанна уж балхаш деш я массайола трактор.

Цхьабакъда, районерча кхыча колхозашка Іалаьмате ледара леладеш лаьтташ ахари доакъарийна лаьрхІа хьажкІаш дІаери санна цола боаккхача лоархІамера балхаш.

Ялат чуэцара механизаторий болх дика вІаштІехьбаьккха бале а дукха кхоачамбоацараш да «Путь к коммунизму» яхача колхоза балха юкъе а. Царех керттерадар да хьаттар тІара болх Іалаьмате во лелабелга. Хьатта латта ялат бІарга ца дейча ховргдац колхоз ялат чуэца йолаеннайий. Цхьаннахьа а хьалтеха лоэунгаш, тІахьехамаш дац. Хьатта латт 100—120 тонн мукх. Бакъда, хІанзалца паччахьалкхенна дІабеннабац 40—50 центнер мара. Ялат цІендеш цхьа машин мара яц колхозе. Хеталургда, ха ца къовсаш болх бу хургба-кх цо аьнна. Из цхьа машин а латтар болх ца беш! ХІанз, кІа хьакха болабенначул тІехьагІа де кхы а дукхагІа балхаш хургда хьатта. Фу лаьрхІа ба-хьогІ колхоза кулгалхой?

Ялаташ чуэца доладеннача укх хьалхарча деношка цІенхаштта кхоачамбоацараш гучадаьннад Курчалоевски района колхозашка. Цу вай лакхе йийцача шин колхозе еррига торонаш я балхаш цхьан комплексах чакхдаха. Кхоачам хиллал трактораш, комбайнаш, механизатораш ба. ХІара бийсанна еррига трактораш лаьтта оахаш хила еза. Нах оарцагІа баха беза комбайнашта тІехьадиса канаш хьагулде.

Къаьстта терко тІаяхийта еза механизатораштa юкъе социалистически яхь йоаржаяра, цар лартІа терко яра. Керттерачарех цаІ да из.

Ялат ардар кхоачам бац — сихха дІадала а чуда а деза из.

М. ХАМХОЕВ,
(тха корр.).

ВЕРДАЛО
2-гІа оагІ. 25 июнь. 1961 шу.

ХЬАЖКІАШ КЕРТТЕРА КХОАЧАМ БА

☆ ☆ ☆

Хадданза терко е дІайийнача хьажкІий

Доккхий а бехктоккхаме а балхаш деш бозкх республика юрта боахама къахьегамхой. Массанахьа ка бола ялат чуэца а паччахьалкхенна дІадала а доладеннад.

Ялат чуэцдашехь а колхозашеи совхозашеи ча гулду, лаьтта оах, ардаш тІа культураш дІаюв, бІаьсти дІайийнаршта гІулакх ду. ДогІаш дилхачул тІехьагІа хьажкІий, шекара свекла, баьца даарий, кхыча культурэй кхашка дукха оасар даьннад. Дуккхача боахамашка кхераме да гІулакх, нух токхои технический культураш, къаьстта хьажкІаш, оасаро хьалгюкъаш латт.

ХьажкІаш лелаеча дуккхача звеноша йоккхий халонаш шоашта хьалхашка увтташехь, чІоагІа къовсам лоаттабу шоаш тІаийца социалистически декхараш кхоачашдара.

Доккхача лаьтта дукха хьажкІаш кхее аьнна Ставропольерча механизатора Петр Денисенко дІадоладаь гІулакх чІоагІа хьаллаьцад республика колхозашеи совхозашеи. Цун хьокхамах 49 механизированни звено Ерригроссийски яхьа юкъе яхай.

Колхозийи совхозийи дикагІа йолча хьажкІаш лелаеча звеноша боккха болх баьб, дика вІаштІехьалькха хьажкІаш дІа а йийр, тІаьяннача хьажкІашта лерттІа гІулакх а ду. ХьажкІаш дика дегІайоагІа Шаьла района «Джалка яхача совхозерча Джамалаев Татий, Наурски района Ленина цІерахча колхозерча Солнышкин Семена. Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхозерча Хасанов Абдурашида, Идрисов Совбана механизировااني звеноийи Шаьла района «Шалинский» совхозерча Музыкаева Малика, Наьсарен района «Октября 40 шу» яхача совхозерча Кусиева Зайдата хьажкІаш лелаеча звеноийи кхашка.

ХьажкІашта дика гІулакх ду Урус-Мартановски района «Красноармейски» совхозерча Кагерманова, Сунженски района «Победа» яхача колхозерча Живненко, Гудермесски района «Дружба» яхача совхозерча Куприенко бригадаша.

Цхьабакъда цхьайолча моттигашка дика латтац хьажкІашта гІулакх дара болх. Укх деношка парте областной комитета бюрос ладийгІар хьажкІашта деча гІулакхах парте Наьсарен, Шаьла, МагІалбика, Шелковской райкомий секретараша, цу районий совхозий директораша, колхозий председателаша яьча отчеташка, бюрос белгалдаькхар цу районашка хьажкІашта гІулакх деш чІоаггІа къахьийга даде а, дикка дуккхача кхашка хьалха а санна чІоаггІа оасар тІадаьнна а хьажкІаш йовр кхерам болаш а хилар.

Парте областной комитето цІенхаштта дІахайтар цу районий, колхозий, совхозий кулгалхошта бокъонца гІулакх ца а деш хьажкІаш йолайийя шоаях хІаравар бехктокхаме хург хилар.

Боахамий партийни организацийи кулгалхойи декхар да цу гІулакха выводаш а яь гарггарча деношка хьажкІаши нух токхо технически культураши дІайийна кхаш оасарах цІендар.

Наьсарен района «Назрановскийи» «Октябрь 40 шу» яхачеи совхозий директораш, партийни организацей секретараш нн. Воробьев, Хаматханов, Алботачиев. Кулбужев сатийна Іе йиш яц, хІана аьлча цу боахамий дуккхача отделенешка тІаьяьнна хьажкІаш оасаро йоаяр кхерам болаш я, нагахь санна алхха укх кхаь-пхе дийнахь мукъа ца йоахе, тІехьайоалийте кІалхара яха хала хургда.

Надтеречни района «Гвардейский», Грозненски района № 1 йолча шурий, Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхозий а кхычар а цхьаццайолча участкашкара хьажкІаш оасаро юкъаш латт.

Районаша яьча отчетех парте областной комитето хьажкІашка а кхыйолча культурашка а хьожилга вІаштІехьдоаккхаш парте райкомашеи райисполкомашеи баь болх вІалла кхоачам болаш лархІанзар, царна хьалхашка дуккха доккхий декхараш а оттадир, кхоачашдича хьажкІашта лерттІа гІулакх делга чакх а доаккхалургдолаш.

Цкъа-дале, ерригача трактораша шин сменах болх белга хІара тракториста хьажкІий мугІарашта юкъе болх бе йоагІа сменни задани дика, йисза, йоагІачул тІех а кхоачашъелга вІаштІехьдаккха деза.

ХьажкІашта гІулакх деш бу болх лоаццача хана йистебаккхара тІехьа лоаттабеча къовсаме кертера моттиг лаца еза механизаце.

Шозлагіа-дале, хьажкІий кхашка мугІарегІа ягІача хьажкІашта юкъе тІадаьнна, чехка лакхлу оасар тІехьа а ца тетташ кулгашца дІадаккха а сов яраш дІайоахаш хьажкІаш нийлхъе а еза.

ХІаьта кара оасар де дезаш дукха хьажкІаш я Наьсарен, МагІалбика, Шаьлан районашка а кхычахьа а.

Из декхар наха кхоачашдулургда. Парте райкомаша, юхьванцарча партийни организацеша, колхозийи совхозийи кулгалхоша нах оарцагІа баха а, царна болх бара эша хьалаш Іалашде а деза.

Звенош шоай берригача нахаца шоай кхашка хила еза, хьажкІаш бокъонца цІенъяь яллалца кхыча балха цхьаккха саг тІера а воалийтаргвоацаш.

ЧІоагІа лоархІам болаш да хьажкІашта шоай ханнахьа минеральни удобрени йиллар, хІаьта иштта хьажкІашта хий диллар а.

Ший ханнахьа минеральни удобрении хийи ца диллача, лерттІа гІулакх ца дича вэй хьалашка гектара тІара 45—50 центнер хьажкІаш яха хала долга дицдалийта йиш яц. Цудухьа деррига долаш дола кхоачамашн торонешн оарцагІа яха еза ялат хьувкъийтара декхараш кхоачашдара.

ССКП обкома решенега хьежжа парте райкомаш, райисполкомаш, совхозий директораш, колхозий председателаш декхарийла ба укх шера 27 июнь тІакхачалехьа хІара боахаме гІолла звеношкара хьажкІаш дІайийна деррига кхаш хьаэца, йоагІаш йола акт а оттаеш, хьажкІаш миштай а укх гарггарча деношка царна фу де деза а цу акта тІа а яздеш.

Совхозий Управлени, Госплан, совнархоза кхачан управлени декхарийла я дІайийна культураш миштай хьожаш тохкам беш районашта новкъостал де а из болх чакхбоаккхача хиланза баргбоаца тІахьожам оттабе а.

ХІанз къаьстта теркам бе беза хьажкІий гибридни фу кхедара. Гибридни хьажкІаш кхееча агротехника бокъонаш цІенхаштта чакхъяхаро йиш хулийтаргъя чІоагІа хьувкъача хьажкІий фу Іалашде.

КІезига ха йисай силос йоллара балхаш сихдала. Цхьабакъда дуккхача боахамаша силоса доакъар хьокха комбайнаши силос йоллаш эша инвентарьи тоаяь, кийчъяьяц.

Укх шера цІаккха ца хиннача тайпара, боккхача лоархІаме да ший ханнахьа а бокъонца а цу жампанега кийчдалар. Укх шера колхозашеи совхозашеи 1960 шера еллачул 1,5—2-зза дукхагІа силос йолла езилга дицдалийта йиш яц.

Цул совгІа укх шера вай силос йолла долалургда моша хьажкІаш ьахиннача хана, уж чІоагІлуча хана йисте а йоажкхаргйолаш, из болх геттара тоацача хана баь а баккха беза.

Ерригсоюзни хьажкІий институто даьча лоархІамех хьажкІий силоса цхьан тоннэца хьажкІа кхачарга хьежжа укх тайпара доакъара единицаш хул: фийг хулаш латтача хана — 165 единица, фийга чу шура еттача — 208, шура йикъъяла йолаелча — 255, шура йикъъелча 307 доакъара единица хул.

Силос овсара хилар цунца екъа хІама дукха хиларга хьежжа да, хІаьта доакъарца екъа хІама хул из чуэцара ханагеи гектара тІа лерхІаш из листа-нийлха хиларгеи хьежжа.

ГІадамашцара хьажкІаш хьажкІий силоса юкъе эггара толашагІа йола хІама я. Нагахь санна из ца хилча силос овсара хургьяц.

ТІаьянна хьажкІаш листеи оасарах хьалйикъаи йолча хургья е листал-нийлхал нийсъяьча хургья хьажкІаш дикагІа? Листал-нийлхал нийс а еш, оасарах цІенъяь хьажкІаш дикагІа хургья. Фийга чу шура еттача хана денз из чІоагІбалалехь йолча хана хьакха еза силоса лаьрхІа дІайийна хьажкІаш.

Колхозашкеи совхозашкеи доакъарийна лаьрхІа ардаш тІа хьажкІаш дІаюв ха хьаэттай хІанз. Квадратно-гнездови хьисапе дІае еза уж, царна машинашца гІулакх де йиш хургйолаш, царех дика а дукха а доакъар даргдолаш.

Ялата а силоса а лаьрхІа дІайийна хьажкІаш дика хьувкъийтара шоаш тІаийца, социалистически декхараш кхоачашдера доккхий хьокхамаш гойт вай хьажкІаш лелаеча дикагІа болча болхлоша.

ХьажкІаш хьувкъийтара йоккха опыт я цар.

Цар опыт колхозашкеи совхозашкеи хьажкІаш лелаеча берригача болхлошка дІакхачийтар да декхар. Из декхар кхоачашде парте райкомашеи партийни организацешеи дикагІа йолча опыта школа вІашагІтоха а из опыт хьажкІаш лелаеча берригача болхлоша хьажкІаш дика хьувкъаечун кхай тІа Іомаелга вІаштІехьдаккха а деза.

ШерагІа йоаржаергья вай хьажкІаш лелаерашта юкъера социалистически яхь, хьажкІашта дика гІулакх дерча, хьамсарча Коммунистическои парте XXII-ча съезда къахьегама толамашца даха мадоагІара накъа гІоргда.

Ф. ЮРЧЕНКО,
ССКП обкома юрта боахама отдела заведующи.

Республикерча хьажкІаш лелаераша дош деннад:

45 эзар гектар йолча лаьттах хІара гектара тІара фуалъяьхача хьажкІий 45 центнер, хІара гектара тІара 300 центнер силоса лаьрхІа гІадамаш а тІехьа моша хьажкІаш яха. Паччахьалкхенга 3,8 миллион пунт хьажкІаш йохка.

Оаха лелаю гибридаш

Массехк шу да аз хьажкІаш лелаю. Укх шера са звенос лелаю гибридни хьажкІаш дІайийна участок. Уж хьажкІаш къилбаседа районашка дІае яхьийта лаьрхІа я. ТІехь-тІехьагІа дикагІа кхетаду аз а са звено членаша а хьажкІаш лелаяра гІулакх. Нагахьа санна дІайийначул тІехьагІа лерттІа гІулакх ца дойя хьажкІаш дика хургьяц. Цудухьа мамогга дикагІа царна гІулакх де гІерт тхо. Деррига оасар дІадаькхад оаха урагІа а пхорагІа а кхозза культиваци а яь. хІаьта цул совгІа цкъа кулг-кара оасар а даьд. Сага лаккхал дегІаенай уж хІанз.

Дика гІулакх ду оаха хьажкІашта цар перекрестни опылени дикагІа хургйолаш а. Культиваци е йиш йоацаш хьажкІаш лакхъеннача хана денз уж бокъонца кхаччалца ши бутт боалл хІаьта цу юкъа оасар (цхьайола бацаш) дика лакхдала тарлу. Цудухьа хІанзе а дІадоладаьд оаха кулг-кара хьажкІашта юкъера бацаш дІа а йоахаш царна оасар дара гІулакх.

Укх шера планах хІара гектара гІара 20 центнер гибридни хьажкІаш чуэца езаш дар тхо. ХІаьта оаха лаьрхІад хІара гектара тІара 25 центнер фуалъяьха хьажкІаш яха. Из дош кхоачашхургда.

В. ЛЫСЕНКО,
Грозненски района Ермоловски совхоза хьажкІаш лелаю звеньевой.

65 центнер йоаккхаргья

Берригача звеной члений санна, са а чІоаггІа уйла тІаяхар доккхийча кхашкара лакха хьажкІий хьувкъамаш дахар духьа лаьцача Ерригроссийски яхье ваьннача Ставропольерча цІи хеза волча Денисенка тІахьехам хьаллаца.

Тха звенога леладе хьаделар 300 гектар дола лаьтта а кхоачам хиллал техника а; йиъ трактор, ши нух, тракторах йоаллаю кхоъ сеялка, кхоъ культиватор, дискаш йоахха цхьа лущильник, макхаш, ККХ-3 яха 2 комбайн.

ХІара гектара тІара 65 центнер хьажкІаш яха дош деннад звенос.

Ший дош кхоачашде лаьрхІача звенос хьалхарча деношка денз гІулакх дІадоладир. Деррігача лаьтта 30 тонн минеральнии 800 тонн моттигереи удобренеш ехкар.

Дикагіа болча хьажкІаш лелаерий опыт оаха Іомаярах, хьажкІаш дІаелехьа денз лаьтта дика кийчдарах хьажкІаш цхьатарра тІаяьлар.

ХьажкІаш тІаялалехьа баькхар боацаш, уж тІаьяьннначул тІехьагІа шозза макха баькхар оаха. УрагІеи пхорагІеи культиваци еча ханна суперфосфат тессар. ХІанз пхорагІа культиваци еш я звено. Тха еррига техника дика тоаяь а яьнна кийча латт. Болх цІаккха а лаьгІлуш бац. Дийнахьа йола нормаш массаза а 120—125 процент кхоачашъю звенос.

Дика къахьег Часыгов Пашас, Даурбеков Уматгире, Хамхоев Габос. ХІара денна 18 гектар норма йолча цар 22—24 гектара тІа культиваци ю цар.

Тхо тешаш да оахош тІаийца декхараш сийленца кхоачашдерехиларах.

Л. ЧАРИЕВ,
«Назрановский» совхоза Яндаречa отделене механизированни звено звеньевой.

Сурта тІа: звеньевой Л. Чариев. И. ПЛИЕВА сурт.

КХОАЧАШДЕРГДА ДОШ

ССКП ЦК январски Пленумо юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка оттадаьраш доккхий декхараш да. ХІаьта уж декхараш кхоачашдара тхоай низ а хьинар а ца кхоаеш къахьегаш да тхо.

Виъ саг чувоагІаш механизированни звено я тха яр. Оаха Ставропольерча цІи хезача механизатора нов. Денисенкос дІадоладаь механизаторашта юкъе Ерригроссийски яхь лацара гІулакх чІоагІа раьза хинна тІаийцар. Тха звенос гІулакх деш 200 гектара гІа дІайийна хьажкІаш я. Оаха тхоай ерригача торонашка а хьежа дош деннад цу ерригача участка хІара гектара тІара 85 центнер фуалъяьха хьажкІаш кхее. Цу гІулакха де дезараш хата а дукха а балхаш долга хов тхона.

ХІанзале ерригача участка тІа шоз-шозза урагІеи пхорагІеи культиваци яь даьннад тхо. ХІаьта хІанз оаха еш латтар кхоалагІа культиваци я. Из чакхъяьлча йистедоал тхо хьажкІашта гІулакх дара керттера болх баь. ДІайха денош эттадар, догІа дийлхацар, аьнна цхьанна а дийнахьа тхох саг цІагІа висавац. ХІана аьлча, тхона дика хов хІанзар яр эггара бехктоккхамера ха йолга. Оаха баьча балхо хІанз дог гІоздаькхад. БІарг дІа ма кхоачча цхьатарра лакхъенна тоаенна латт тха участка тІара хьажкІаш. Из болх тха чехкеи дикеи лелабе вІаштІехьдаьннад квадратно-гнездовой хьисапе дІайийнача хьажкІий мугІараш сов дика хинна хиларах.

Укх деношка кхоалагІа культиваци чакхъяьлча, кхы вІалла ха ца йоаеш, хІара гектара тІа цхьан центнерага кхоачийташ азот яхача минеральни удобренешца подкормка ергья, хІаьта хьажкІашта гувнаш а дергда. ХьажкІашта гувнаш даро боккха пайда лу. Цо торо хулийт хьажкІий овлаша дукхагІа тІоадал чуозараи кхашка хий дежкача хана харшаш аттаГІа дахараи.

Дукха ха йоаццаш Коммунистически къахьегама коллектив яха сий дола цІи еннай тха звенона.

Т. ДЖАМАЛАЕВ,
Шалински района «Джалка» совхоза звеньевой.

Сурта тІа: звеньевой Джамалаев Тата ший новкъостага Айдамиров Имраната шоай балхах лаьца къамаьл деш воал.

И. ПЛИЕВА сурт.

Хьувкъаргья хьажкІаш

Хьамсарча парте XXII-ча съезда кердача къахьегама толамашца накъа дахара тхоай низ ца кхобеш къахьег оаха бІаьстан балхаш дІадоладеннача дийнахьа денз.

ЧІоагІа раьза хиларца тІаийшар тха звенос механизатора Денисенкос дІадоладаь гІулакх. Ерригроссийски яхье а даьнна 306 гектар йолча лаьтта хІараче тІара 65 центнерал кІезигагІа йоацаш фуалъяьха хьажкІаш кхее лаьрхІад оаха. Эггара лоацагІча агротехнически хана хьажкІаш дІайийна а даьнна, царна доаггІача бесса гІулакх де доладелар тхо.

Тхона елар НТЗ-5 яха ши трактори, кхыйола тІехьаювза инвентари. Цудухьа торо хилар тха бацций кара низ болалехь хьажкІашта культиваци яь яккха. ХІанзале тхо урагІеи пхорагІеи шоз-шозза яь даьннад культиваци. Цу йоккхача участке лоаццача хана культиваци яь довла вІаштІехьдаьлар тха сихаІча скоростех оаха тракторашца лелаеш хиларах. Цул совгІа, культивани яь тхоаш йисте даьлча хлористи калийцеи суперфосфатацеи ерригача участке подкормка йир оаха.

Дог гІоздоаккхаш лакхъеннай тха участкера хьажкІаш, цхьайолча моттигашкара сага деггІал.

ХІанз гаьна яц цар ка боаккхаргбола ха. Из ха тІакхачалехьа дика кийчо ергья оаха. ХІана аьлча, хьажкІаша ка баькхачул тІехьагІа царна искусственни опылени е еза.

Цу тайпара даьча балхаша торо хулийтаргья тІаийца декхараш сийленца кхоачашде.

А. ХАСАНОВ.
Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза звеньевой.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЛОАРХІАМЕ Я ЦХЬАН ШЕРА ШОЗЛАГІА ДІАЮВ ХЬАЖКІАШ

Нохч-ГІалгІай мехка дуккхача районий климатически хьалаша йиш хулийг цхьан кхай тІа шера шозза юртбоахама культураш дІа а йийна хьувкъам чуба. Цу гІулакха къаьстта дика да лоаман юхерча районий хьаьна, хиш дежка лаьтташ. Кхоачам хиллал догІаш делхаш йолча цу районашка а кхыча районашка а ахкани гуйрани замалахь, гурахьа бийна мукхи кхыйола хьалха кхача культураши чуийца яьннначул тІехьагІа совнагІа ялати доакъари даккха йиш я хьажкІаш, борц, гречиха, бобови, кхыйола культураш шозлагІа дІа а йийна.

Грозненски опытно-мелиоративни станце даьча лоархІамаша хьахьокх доакъарийна лаьрхІа шозлагІа дІайийнача хьажкІех пайда дукхагІа боалаш хилар. Юкъера лаьрхІача 8 шера тохкамаш деш силоса лаьрхІа дІайийнача хьажкІий хІара гектара тІара 368 центнер яькхай станце. Иштта уж йоалаш хилар гучадаьннад 5 шера тохкамаш даьча Республикански юртбоахама опытни станцена а. Цу станце эггара дукхагІа хьийкъача 1958 шера гІад а тІехьа 420 центнер хьажкІаш яьлар. ХІаьта 1960 шера 353 центнер яьлар гектара тІара.

Республикерча дуккхача боахамаша производственни хьалашка шозлагІа дІайийнача хьажкІех доккхий хьувкъамаш доах. Грозненски районерча «Советская Россия» яхача колхозо соахка 18 гектар долча лаьттара хІара гектара тІара силоса лаьрхІа гІад а тІехьа 270 центнер моша хьажкІаш яьхар. Горячеисточненски совхозо 500 гектар совгІа долча лаьттан хІара гектара тІара 200 центнер яькхар, Сунженски районерча «Победа» яхача колхозо 500 гектара тІа дІайийна хьажкІаш хІара гектара тІара — 250 центнер. Цу доаладаьча масалех гуш да шозлагІа дІайийна хьажкІаш доакъар Іалашдара боккха лоархІам болаш йолга.

Республика колхозашеи совхозашеи хІара шера доахан цебаду бахача наха цулхи шуреи хилийтар духьа. Хьайбай боахам доакъарийца бизза Іалашбар а цунца ялати кхыйола технически культураши кІезиг да ялийтар а духьа мамогга дукхагІа дІае еза шозлагІа юв хьажкІаш.

Соахка шозлагІа дІайийна хьажкІаш тІайолаш 19 эзар гектар яр республике. 200 эзар тонн гарггa моша доакъар даьлар цу тІара. Укх шера 36 эзар гектара тІа шозлагІа хьажкІаш дІае аьнна декхар тІаийцад колхозашеи совхозашеи. ТІаийца декхараш ханнахьа кхоачашдаро а шозлагІа дІаювш йола культураш лакхача агротехнически боараме дІаеро а йиш хулийтаргья диза долаш доахан Іангара даха а 1.962 шера аьхки доаханна силос теллал доакъар Іалашде а.

ХІаьта а, цхьайолча районаша тІехьадоах шозлагІа культураш дІаювлга. Масала, Наурски, Гудермесски, Грозненски а кхыча а районашка мукх чуэца болабенна дукха ха я, хІаьта шозлагІа культураш дІаера гІулакх эсала лел, из болх дикагІа чакхбоаккхаргбола ханаш тулийт, мукх чуийца баьннначул тІехьагІа шозлагІа хьажкІаш дІаювргйола лаьтта кийч ца деш дукха гоаду. Цу гІулакхаша бизза хьувкъам боаккхийтаргбац. Цхьадолча боахамаша шозлагІа культураш дІаювча хана агротехника йизза кхоачашъяц: оахам тІеха ду, шаьр даш, и. кх. Д. Горячеисточненски совхозе шозлагІа юв хьажкІаш мугІарашта юкъе 30 сантиметр а юташ макха баькханза долча оахам тІа йІоахалашха дІайийр, из бахьан долаш дІадийна фу цхьатарра кІоарга а хиланзар, хьажкІаш цхьатарра хьалтІа а яланзар. Цул совгІа, гоаяь дІайийна хьажкІаш тІоадал ца тоъаш юсе кІезига хьувкъаргья.

Герга фийг болаш а кхы тайпа хьалха кхачаш а долча фуца тар ме лу хьалхагІа шозлагІа юв хьажкІаш дІайийча уж ханнахьа кхачарг а я, дукхагІа Іоург а я. Масала, Грозненски опытно-мелиоративни станце вІаштта массехк шера хІара гектара тІара 25 центнер йоаккхаш фуалъяьха хьажкІаш яьхай шозлагІа дІайийнача кхашкара. Цхьадолча хьалха латтача боахамаша кхы а дукхагІа яьхай хьажкІаш. Цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи, ялаташ дІайийеча цунташкеи хьалха кхачача хьажкІий сорташ да. Шозлагіа дІайийнача хьажкІех кхаьча ялат даккхар духьа уж сорташ дІаде деза. Цунца цхьана уйла е еза планал совгІа даьккхача ялатий чотах тІадоагІача шера шозлагІа хьажкІаш дІаера «буковинка 1» яхача а мотгигерча герга фийг болча хьажкІех даьккхача а хьалха кхачача сортех дола гибридни фу дІаоттадара.

Цу тайшпара, шозлагІа хьажкІаш дІайийча шортта доакъар а хургда ялат дуккхагІа кийчде йиш а хургья.

И. ФЕДОТОВ,
агроном, Нохч-ГІалгІай АССР юрта боахама министра заместитель.

СЕРДАЛО
3-гІа оагІ, 25 июнь, 1961 шу.

Дика лел гІулакхаш

Дика къахьегаш я Советски района Кирова цІерахча колхозера Дурдышев Ахььяда кулгалду хьажкІаш лелаю звено. Цо укх шера 20 гектар йолча участкаХ хІара гектара тІара 45 центнер фуалъяьха хьажкІаш чуэца лерхІ. Участке хиннаоа ховргда шоаш денна дош гІулакхаца чІоагІдеш звено членаш болга. Юкъе вІалла баьцах хІама а доацаш цІенча мугІарех латтача хьажкІаша хьахьокх, ше денна дош кхоачашдара Дурдышева звенос цу культурана лерттІа гІулакх делга. Парте XXII-ча съезда доккхий къахьегама толамашца накъа бахара денна дош сийленца кхоачашдеш хьабоагІа уж.

* * *

Дика лел гІулакх Ачхой-Мартановски районерча цІи хезача хьажкІаш лелаеча звеньевой Чагаев Имрана участке. Ше лелаеча 200 гектара тІа дІайийнача хьажкІий хІара гектара тІара 65 центнер яькхара чІоагІа къахьег цо. Нийсеи дикеи хиннай хьажкІий квадраташ. Цудухьа вІаштІехьдаьннад царна урагІеи пхорагІеи массехказа культиваци е. ХІанз 1,5 метр лакха я Чагаева участкера ерригa хьажкІаш. Дика хьувкъаргйолаш я уж. Из да цІи хезача звеньевойс парте XXII-ча съезда лургдола совгІат.

* * *

Ше дІайийнача хьажкІашта дика гІулакх деш хьавоагІа Грозненски района Ермоловски совхоза механизированни звено звеньевой вола Межидов Іаьла. Цо лаьрхІад, ше гІулакх деш йолча 132 гектарах хІаране тІара 54 центнер хьажкІаш хьалкхее. Межидова участкера хьажкІаш районе эггара дикагІъярех я. ХІанзале шозза оасари, кхозза культиваци яьй цо. Ший низ, хьинар ца кхоаеш къахьегаш ва дикагІа вола хьажкІаш лелаер ше денна дош кхоачашдара.

* * *

Ерригаш а 130 гектар хьажкІаш я укх шера Шалински района «Джалка» яхача совхозерча звеньевойс Дадаев Джамалайлас гІулакх деш. ХІара гектара тІара 65 центнер фуалъяьха хьажкІаш чуэца лаьрхІад цо.

— Аз сай дош кхоачашдергда, — йоах звеньевойс. Са вошас Джалауден ази чІоагІа къахьег уж махулла дикагІа хьувкъийтара.

Комсомольцаша-вежараша шоай дош чІоагІа леладу. Районе дикагІа хІана яц аьнна дика я цар хьажкІаш. Республикерча дикагІболча хьажкІаш лелаерел тІехьа ца биса лаьрхІа ба вежарий ДадаевгІар. Дика хиннай цар хьажкІаш укх шера. Уж лакха а йоагІгІача тайпара листа а я. Дика совгІат да цар парте XXII-ча съезда кийчдер.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Н. С. Хрущева къамаьлах доазол дехьа дувцараш

ГАВАНА, 22 июнь. (ТАСС). Гавански газеташа дукха статьяш арайоах фашистски Германи Советски Союзах летача дийнахь денз 20 шу дизара хетаяь. «Нацисташ летачул тIехьагIа 20 шу даьлча социализм дунен тIа котйоалаш латт», «Советски нах кхерац дуненна доал де гIертача реваншистийи тIом хьебеча кхыбарийи истерични атакех», «Советски Союзо хьалхехьа дIахойт ядерни тIема кхерам хилар»,— иштта керте яздаь я газеташца арайоаха Москван общественноста викалий собране СССР-а Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущевеи СССР-а оборона Министра маршала Р. Я. Малиновскеи даьча къамаьлий изложеннеш. Газеташа белгалйоах, Н. С. Хрущевеи Р. Я. Малиновскеи даьча къамаьлашта юкъера Советски Союзо Германеца мамогга чехкагIа машара договор е йоах яхеи хьаштдола агрессор юхатоха низ ба Советски Союзага яхеи моттигаш.

Фу тIаоттаргдар адамашта нагахь санна Советски мехко фашизм эшаяьецаре? — яхаш язду «Пренса либре» яхача газета ший передовой статья тIа,— эггара а баьдегIа йолча средневековья ханага кхоачийташ юхатIехьашка даьха хургдар адамаш. Газето дIахо йоах, советски халкъ дунен тIа эггара прогрессивнии дерригача дунен машар оттабара тIехьа эггара чIоагIагIа къовсам лоаттабеи дола халкъ да.

Нагахь санна маьрша, ший Іоажалах яла безам а боацаш, империализмо керда тIом хьоабойя, мукъадаьннача, машар безача халкъаша цхьана вIашагIа а кхийтта, цIенъяь дIайоаккхаргья из, яхаш, дIахойт «Комбате» яхача газето.

Машар чIоагIбара тIадерзадаь дола Советски Союза гIулакхаш даькъала дувц «Кальбе» яхача газето. Цо, къаьстта аьлча, белгалбоаккх, Германеца чехка машара договор еи герз Іодилларах барт беи шоашта могар дара малхбузера паччахьалкхенаш тIахьехаш СССР-а Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущева беча балха бола Іаталъмате боккха лоархIам.

НЬЮ-ЙОРК, 22 июнь. (ТАСС). Даьхен Сийлахь-боккха тIом болабенна 20 шу даларца дувзаденна Москве хиннача собране Н. С. Хрущева даь къамаьл американски газеташа чIоагIа теркам беш да. Цу къамаьлах дола хоамаш доккхача алапашца яз а даь, хьалхарча оагIонаш тIа арадаьхад Нью-Йоркерча кепайоазоно.

Кепайоазув цу хоамаш тIа ший хур даь къайлаяхьа гIерт Н. С. Хрущева ше къамаьл деш юкъейоалаяь герз Іодилларах, паччахьалкхенаш машаре яхарах, тIом хиннначул тIехьагIара проблемаш къоастаярах йола советски программа, цун лоархIам лохбе гIерт. Цхьабакъда боннски реваншистийи дунен халкъашта юкъера кхохкам лакхбара бехке барийи адресах Н. С. Хрущева уж совца безилга чIоаттIа дIахойташ аьнна дешаш хьалхарча плана тIа уттаду. Уж совцабезилгах да а доагIаш нийса аьнначох «кхерам» тIатувсилга да, йоах цар. «Кхерам» тIатувсилга да, йоах цар иштта укх шера СССР-а правительство хаьдда Германски Демократически Республикаца машара договор оттае лерхIаш я яхаш, Н. С. Хрущева аьнначох а.

Масала, «Нью-Йорк таймс» яхача газета корреспондента О. Карузерса ше Москвера беча хоама тIа эгIаз а ухаш белгалдоаккх, «империалистически агрессорашта меттахьа атомни хIама тохаргья, яхаш деча кхерамех дизза да советски кулгалхочун къамаьл», яхаш. Пресса арайоахача кхыча телеграммаш тIа германски деша хьакъехьа Н. С. Хрущева аьнар. «Берлина тIагIоллара кризис юхахьахилар» да, яхаш тенденциозно а цхьадолча даькъе истерично а дувц.

«Вашингтонера яхьийтача хьалхарча лоацдача комментареш тIа Нью-Йорк таймса» хьахойт, германски агресси Малхбоале ерзае гIийрта Англе, Франце, США доал ду гIозараш Н. С. Хрущева гучадахари Германски Демократически Республикаца машара договор е лерхIаш Советски Союз хилар Н. С. Хрущева хьдда дIакхайкадари Пентагона а паччахьалкхен департамента а ца дийзалга.

Прессо эггара чIоагIагIа белгалдоаккх, нагахь санна США-а ядерни герза юха а тохкамаш де доладойя, СССР-а уж тайпа тохкамаш герг хилар Советски Союзо хьахайтилга. Иштта хьахойташ цар Н. С. Хрущева даьча къамаьлах долча хоамашта керте уттаду. Иштта хьахайта доллашехь США правительство тIема ядерни тохкамаш де дIахо а кийчлуш хилар, белгалдоах газеташа.

Масала, «Нью-Йорк геральд трибюн» яхача газето язду: «Хьахозача хоамаша яхачох, Вашингтонера Кеннеде правительство сихагIа лаьтта кIал ду ядерни тохкамаш де кийчлуш я. Лакхерча пIулакхаш тIа болча официальни наха йоах, правительстве хулча совещанешка ядерни тохкамаш маца а мича а хургда яха дош дукхагIа дувц, уж тохкамаш юха доладар дувцачул».

«Нью-Йорк таймс» яхача газета корреспонденто Вашингтонера хоам бу, Пентагонеи атомни энерге гIулакхашта йолча комиссеи викалаша конгрессе шоаш къамаьлаш деш ядерни тохкамаш юхадоладе йоах тIагIертта, яхаш. Кремле хиннача собране ше къамаьл деш Н. С. Хрущева хьахайтар, нагахьа санна США-с тохкамаш юхадоладойя, Советски Союзо а доладергда уж, яхаш белгал а деш, корреспонденто дIахо язду: «Дувцаш хоз, американски ядерни герза тохкамаш де юха доладе яхаш долча США тIема гIозараша тIехьагIа цунах хургдолчун лоархIам бу, яхаш. Тохкамаш юха доладе хьашт долий-теш яха дош дувцача хана, цар массаза а кхетаду, вIашагIкхийттача Штаташа тохкамаш юха доладойя, Советски Союзе а тохкамаш де доладергхилар».

ЛОНДОН, 22 июнь. (ТАСС). Лондонски кепа йоазоно чIоагIа теркам тIабохийт Сийлахь-боккха Даьхен тIом болабелча денз 20 шу даларца дувзаденна Москверча общественноста викалий собране Н. С. Хрущева даьча къамаьла. Цу къамаьлащара йоккхий моттигаш кепа техай «Таймс», «Дейли телеграф», «Дейли уоркер» яхача газеташа. Германеца машара договор дарах дола дош къоастаданза дарг ца хилара хьакъехьа а ер шу чакхдоаллаш Советски Союзо машар безаш йолча кхыча паччахьалкхенашца цхьана ГДР-царча машара договора культ яздергхилара хьакъехьа а Н. С. Хрущева дувцараш къаьстта белгал а доахаш. Цу тайпара теркам тIабохийт газеташа герз дIадаккхара проблемах а вIашагIкхийттача Штатий ядерни герза деш дола тохкамаш юха доладе безам хиларах а дувцаш йолча Советски правительствана керте латтачун къамаьлащарча керттерча моттигашта. Н. С. Хрущева къамаьлащарча керттерча моттигашта кепа техай дуккхача тиражах арадувлача газеташ тIа.

БЕРЛИН, 22 июнь. (ТАСС). Берлински демократически кепайоазоно ший газеташ дешашка бокъонца хоам бу Сийлахь-боккха Даьхен тIом болабеннача дийнахьа денз 20 шу даларца дувзаденна селхан Московски Кремле хиннача заседане хьакъехьа. Боннски канцлера цIенхаштта уйла е езаш лоархI «Нейес Дейчланд» яхача газето Советски правительствана керте латтачун къамаьл. Газето белгалду, малхбузенгермански милитариташта йола Іоажал йолаялар хургдар агрессех, яхаш.

Н. С. Хрущева къамаьла чулоацама кепа техача кхыча газеташа укх тайпара керта йоазош оттаданд: «ГДР-ца машара договор дергда ер шу чакхдоаллаш», «Цхьаннега а дуьхьале юларгьяц машара договор дара».

«Трибюне» яхача профсоюзни газето белгалду, шоай хьалха дIабахача сий дайначар опыт Аденауэреи реваншисташеи йиц ца яра уж тIахьех Н. С. Хрущева, яхаш.

Тахан советски кагирхой Ди

**Советски кагирхой Ди—къонала, гIозален, ираза цIей Цу дийнахьа вай мехкарча кагийча нахеи мехкарашеи хьахьокх къахьегача, дешача хана шоашта карагIдаьннар, шоашта боарам боаццаш Даьхеи Коммунистически партии езаш хилар. Коммунистически парте хьалхленца Ленински комсомола хьалххебаьча советски кагирхоша шоаш кхо ца беш кхоачашду В. И. Ленина сийлахь-доккха васкет: дерригача халкъаца цхьан коммунизм хьалъяр, коммунистически хьисапе баха а болх бе а Іомабалар. Кагий нахи мехкарийи халонех бIу ца къажаш семилетка, къахьегама декхараш кхоачашдеча, къона низ бола кулгаш, майра дегаш эшача моттигашка хьалхарча мугIаре латт. Сийрдача кхоанен майра разведчикаш-коммунистически къахьегама бригадай членаш, ударникаш, уж ба дерригача дикагIа долча, прогрессивни долча вахарга бода никъ хьабеллараш. Царца, хьалха латтарий опыта маякашца, нийслу беррига кагирхой. XIанз, ССКП XXII съезда мабарра накъа бахар духьа берригача мехка дерригхалкъа яхь яьржача хана, съезда сийна кхахьегама вахте а этта, керда гIулакхаш карагIдувл кагийча нахаи мехкаратеи. В. И. Ленина васкеташ кхоачаш а деш советски кагирхоша дерригача дунен тIарча кагирхошца интернационални бувзамаш чIоагIду, машар бахьан къовсам лоаттаберий хьалхарча мугIаре ба уж.

Студенташ практиках ба

Вай республикерча колхозашкеи совхозашкеи производственни практиках болх беш ба хIанз Наьсарен районна зооветтехникума ветеринарни отделене деша багIа кхоалагIча курса студенташ. Шоаш практиках болаш хьайбашта кердача методах дарба дергда цар, хIаьта хьайбаш леладерашта «лазарий профилактикаш» лаьца ашиша лекци ешаргья хIара студенто.

А. БУЛАНКИН.

Бехктокхаме эзаб тунеядцаш

«Обществана пайдана болча къахьегама юстара бувлача а обществана духьаларча зуламерча наькъашца бахача а наха духьалара къовсам чIоагIбара хьакъехьа» 1961 шера 4 мае арадаьннача РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указа кокъе воагIача массехк сага дешашка хьежар Наьсарен района Халкъа суда выездной сесси дукха ха йоацаш.

Халкъа суда выездной сесси енай аьнна сихха дIахезар ерригача Наьсар-Керте. Дукха ха ялалехьа «Октябра 40 шу» яхача совхоза 3-ча отделене контора хьалйизза нах гулбелар.

Халкъа судахочо нов. Евлоева заседани хьа а йийла, лаьца вагIача Наьсар-Кертерча Чумаков Махьмада Идриса оттадаь приговор Іодийшар.

Приговоро а даьча хаттараша а долчча бесса гучадоах Чумакова гIулакхаш. 31 шу мара доацаш гоавенна, унахцIена, зIамига саг ва из. Хьаьнала, шийна а обществана а пайдане къахьега дезаш вар Чумаков. Цхьабакъда, що кхы тайпа никъ хержаб, аттача гIолла шийна рузкъа лохаргдола никъ.

1958 шера Казахстанера цIавеча СМУ-3 балха вахар Чумаков, цхьабакъда, цхьан дийнахьа мара болх банзар цо.

— Сенна бу из болх, — аьнна уйла йир тунеядеца, — ший доалахьа «Победа» хилча.

Ший автомашинах такси йир Чумакова. Шоай совхоза кхашта йисте гIолла тIехвоалача хана хьаьнала къахьегаш боахкача наха бIара а хьеже оалар цо: «Болх бе оаш, бе, со-м ишитта а воахалургва». Цхьабакъда, эхь нар мара веларгвац цу тайпара.

XIанз халкъа суда хьалхашка латт Чумаков. XIанз вац из велаш. Миска да цун сибат. Ше лелабаь зуламерча вахара никъ бакъбе гIерташ, бехка кIалхарвала гIерташ тайп-тайпара баьъаташ лех цо, цхьабакъда, що дувцар харц долга хьахьокх судо.

Совещани йистеяьннаучул тIехьагIа судо соцам бу: обществана духьаларча, зуламерча наькъашца вахарах, РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа, Наьсарен районера лаьрхXIа цу гIулакха аьнна хьакъоастаяьча моттиге балха а оттавергволаш 5 шу даккха дIавохийталва Чумаков. «Победа» яха цун автомашина хьа а яьккха, паччахьалкхенна дIалуйла.

Халкъа суда баь из соцам цига вIашагIкхийттача наха могабир.

Цу дийнахьа дийцар Наьсарен района халкъа судо Яндарерча шин тунеядца дешаш а.

Царех 38 шу даьнна вола Поланкоев Алсбика Ахьмад ше цIавеча денз совхозе хьаьнала болх бе ца а водаш, наха цергаш уьттае а дошохи дотохи хIамаш е а волавелар, уж гIулакхаш леладеча органо цу балха бенна мукъа а боацаш.

Аттача гIолла хьатIаухаш хиннача ахчо а де хIама доацаш хиларо а наьха хьацар даа ваккхарал совгIа, хулиган а йир цунах.

Суд хилале массехк ди хьалхагIа лата а лета 10 дийи бийсеи даккха чувеллар из.

Халкъа судо баьча соцамах Поланкоев а цу тайппара 5 шу даккха кхычахьа ваха цIавохийт Наьсарен районера.

Из тайпа административни таIазар дир Яндарерча цхьаькханена — Канцыгов Солсбика Жабраила.

Иштта хургда ший Даьхен ираза духьа цIена а хьаьнала а къахьега безам боацачоа.

Указ кхоачашдеш да, що кIалхара воалийтаргвац наьха хьацар даа гIерташ вар, дIахьалхашкахьа аха а сийрда кхоане — коммунизм хьалъе а вайна новкъарле еш вар.

В. НИКИТИН.

Искусства дневник

Театральни студера студенташ цIабаьхнаб

Укх деношка Грозне цIакхьчаб Ленинградски театральни студера нохч-гIалгIай студенташ. Верригаш а 18 саг ва уж, царех 7 йоI а йолаш. Йиъгагча курса программа дика чакх а яьккха пхелагIча курсе дIачубаьннаб студенташ.

XIанз республике ах шера йола производственни практика дIайолаергья къонача артисташа 1-ча июле денз. Студе кийчьяь «Ши бос» яха (автораш А. Закк, Н. Кузнецов) спектакль оттаергья коллективо эггара хьалха Грознерча Х. Нурадилова цIерахча Нохч-ГIалгIай драматически театре. Цул тIехьагIа уж гIоргба вай республикерча районашка. Студерча коллективо пьеса оттаергья вайнаьха а эрсий а меттала. Вай республикерча районашка практиках хургба студенташ укх шера 15-ча августе кхаччалца.

«Ши бос» яхача пьеса керттера ролаш ловзаергья Идаев Юсупа, Хаджиева Лейлас, Цицкиев Махьмада, иштта кхьбараша а.

Городе а районашка а из пьеса оттаярал совгIа Ленинградски театральни студера къонача артисташа дакъа лоацаргда Х. Нурадилова цIерахча Нохч-ГIалгIай драматически театра коллективо оттаева спектаклашка а.

Из берригa болх дика чакхбаккха лерхIаш ба къона артисташ. Студентий группа кулгалдеш хургва Нохч-ГIалгIай АССР халкъа артист А. Хамидов.

Т. УЖАХОВА.

ДоттагIлен гастролеш

Укх деношка Нурадилова Ханпаша цIерагIча Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен драматически театра коллектив Дагестане гастролешка яха хилар. Тайп-тайпарча колхозашка, совхозашка, механизаторашца болча кхашка хилар нохч-гIалгIай артисташ. Массе-йолча моттиге безаме тIаийцар уж Дагестанерча зрителаша.

Геттара дукха нах гулбелар гастролеш дIайолатуш Хасав-Юртовски районни культура цIагIа. ЧIоагIа раьза хинна тIоараш детташ, дег тара баркал оалаш безаме тIаийцар цига гойта хьалхара спектаклаш «Мехкаш Мирза», «Маьрнана». Цу тайпара дика чакхъяьлар кхычахьа оттаяь ерригa спектаклаш а.

Дегаш гIоздоахаш вIашагIкхетар хилар Хасав-Юртовски районерча Х. Нурадилова цIерахча совхозе. Цига артисташа оттайир «Мекхаш Мирза», «Маьрнана», «Забарий пьесаш». Спектаклаш уьттайир кхашка, полевой бригадашка. Геттара раьза хилар юрта боахама къахьегамхой артисташа ролаш дика ловзаярах.

Цу деношка берригача артисташца вIашагI а кхийтта безаме дег чура къамаьлаш дир совхозе ваха а болх беш а волча Х. Нурадилова вешийца.

Х. Нурадилова цIерахча совхоза директора нов. Баймурадова доккха баркал аьлар Нохч-ГIалгIайчен артисташта, хIаьта цIахо керда спектаклаш а яхьаш уж цIаьхха а гастролешка боагIилга а дийхар.

Иштта спектаклаш уьттаеш хилар вай артисташ Новолакски районе а.

ДоттагIлен гастролеша къаьлга хьахьекхар вай халкъашта юкъера доттагIал.

Гастролеш чакхъяьлча хьаьший накъа боахаш, парте Хасав-Юртовски горкома секретара нов. У. У. Уллубиева аьлар: «Спектаклаша хьахьекхар Нохч-ГIалгIайчен искусство чIоагIа дегIаена хилар. Цу тайпара гастролеш чIоагIа пайдане а я, хIаьта из гIулакх дIахо шерагIа леладе дезаш а да. Кхы а чIоагIгIулда вай республикай къахьегамхошта юкъера доттагIал».

А. МАРЦЕВ.

Касттa Грозне боагIаргба

Июль бетта хьалхарча деношка Грозне гастроле боагIаргба Харьковски эрсий драматически театра артисташ. М. Ю. Лермонтова цIерагIа долча театре цар гойтаргья шоай дикагIа йола спектаклаш. Цар репертуара юкъе я Погодин Николая язъяь «Кремлевски куранташ», «ЗIамига студентка» яха пьесаш, Гюго Виктора «Марион Делорм» яха драма, Нариньяни Семена язъяь «Сага кхераме ха» яха комеди. Симонов Константина «Цхьан безама истори» яха пьеса, иштта кхы а.

Театра коллективо, цул совгIа, гойтаргья хIанзарча ханарча доазол дехьарча цхьаболча драматургий пьесаш а.

А. АБУКАРОВ.

Мишта бах Иранера ахархой

Советий Іаьдал латтача 40 шера Армене кхалкъо даьха доккхий толамаш белгалдоахаш Н. С. Хрущева аьлар: «... Советски Армене территоре тIа мелдар электричествоца сийрдадаьккха да, хIаьта доазон цу оагIорахь хIама бIарга гургдоацаш боадо латт. Цига дуккхача районашка электрически сердал меттел цхьаболча ахархошка фаткенаца йоагаю лампаш а яц».

Ахархой хала бахача мехкех цаI я Иран. Иранера ахархой къе бахаш хилара керттерча бахьанех цаI да Ирана юрта боахаме феодальни гIулакхаш керте латташ хилар. ООН-а статистически іоархIамех, Ирана оахаш долча даьттах 85 процент помещикашка, паччахьалкхенга, бусалба дына керте латтарашка да, хIаьта ахархошка 14 процентн ахархой общинашка 1 процентн мара даац, берригача ахархоех 60 процент ахархой, е мехка бахача берригача 20 миллион нахах 9 миллион саг вIалда а шоай доалахьа даьтта доацаш ба, цудухьа уж боккхача помещикашкара даьтта йийде дезаш а ба. Арендах йийцача даьттах, хих, цкъаза йолча хана дIадувча фухи хьайбаехи шоай кхай тIа хьахиннача ялатах 70—80 процент помещика дIадала дезаш ба ахархой. Из дIаденначул тIехьагIа дусачох ялат хьадаллалца даа хIама хилац, цезал меца бус.

Арендах даьтта йийду ахархой мел къе бах дика дувц Малхбузен Германе «Штерн» яхача журнала корреспондента Г. Треллера. Цо язду Керман яхача города гаьна йоацаш уллача Ахмадобад яхача юртарча Хуссейнеи Фатимайи вахар. «Ирана дукхаIча юрташкарча ахархоша санна, шоашта хьадаьннача дерригача ялатах 70 процент ший метта юрта управляющи а волаш городе вахача помещика дIадала деза цар, ткъаь итт процент мара шоашта ца дуташ, — яхаш язду Треллера. — Из ялат йийс е итт бетта мара тоъац. Из кхоачаделча, Хуссейнеи Фатимайи, юрта да волча а баха, кердадар хьадаллалца тоъарцдолаш ялат деха деза. Законах оттадаь да юрта боахама ссудах 12 процент лудда аьнна: хIаьта помещика ссудал совгIа 40 процент керда хьадаьннача ялатах доаккх. Цу тайпара, хIара шера дуккхагIа хулар Хуссейнагеи Фатимайгеи хьарчаш дола декхар, хIаьта шоашта дуса дакъа кIезигIора, дIадала деза ссудеи проценташи хьадоалача кердача ялатал тIех а даьлий дIаоттар. Паккха хьаьрча декхар дIадаллал мара даьтта ца леладе болабелар Хуссейни Фатимаи. Декхар хьадаллалца юртара дIагIорибоацаш натариусе кулг яздайтар царга помещика. Юрта баха беррига ахархой а санна, помещика доалахьа бахар уж — даьш а хинна дIаэттар».

Цхьаккха доазув а доацаш ахархой готбаьб помещикашца, массе тайпа низаш ду. Арендах шоаш дукха доккхача хIамах кхоачам а боацаш, ахархошка ирригационни сооруженеши наькъашши дехкийт помещикашца. Ахархой декхарийла ба помещика хьайбаш доажадеи ялат чуэцача хана помещика массехк дийнахь болх беи. Помещик юрта веча, хьайбаш а доадеш, ахархошка чIоагIа тIаэцийт из. Дукха ха йоацаш а тIехьа, цхьайолча юрташка ахархоша помещика «Наср эд-Дин шаха нанна мерчена» даьрхIа (1848 шера денз 1896 шерга кхаччалца Ирана доал деш хиннав из), «аруси» яха саг йоагIача гуш дола хIама, «тефлисане» яха помещик Тифлисе вахийта лу хIама, «кисе намам» яха (мочалкана даьрхIа хIама) хIама тийннац.

Ахархошкара дуккхача тайпара йоал йоаккхаш, къиза эксплуатаци тIалатташ хиларах чIоагIа тишъеннай Ирана юрт. «Юрташка унзара къел я», яхаш белгалдоах дукха ха йоацаш Иране хиннача «Санди пикториэл» яхача английски газета корреспондента Малькольм Маггерифжа. «Юрта геттара кIезига я школаш, кхы а кIезигагIа я больницаш е лораш, — йоах вай лакхехьа хьоаваьча Малхбузерча Германе журналиста Г. Треллера. XIара шоллагIа дола бер ла глистех, ченна лазар хиларах, кхоачам хиллал даа хIама ца хиларах. Ахархой дукхагIа дола цIенош лоабатах даь да: Кораш доаца уж цIенош кхийшта тара да. Цхьаккха тайпа мебель чуйоацача цIагIа даьттан кIийлен тIа ухк бераш, кхийнараш, гаьзарий, котамаш».

Даьттан зIамигача доакъош тIара кIезига хьийкъа ялат чудахь ахархоша, хIана аьлча удобрени кIезига юлл, хIаьта даьтта оах дахчан нохарца, болх къаьнарча кечалацца бу. Ахархошта кIезига хIама тIайоагIа, боахам билла меттел моллагIа дола барзкъа эца, тух, цIилеторгаш, сапа эца йийш хилац цох. «Шера 150—200 туман мара ца доаккха вай ахархой мехка эггара къегIа йола класс я»,— яхаш, мукIарло ду «Джахан нема» яхача Ирана журнало. (Иране юккъера алапаи доагIача гIулакхерча сага бетта 300—350 туман кхоач, из а дац ваха кхоачамбалла).

Цар гIулакх иштта дале а, 15 миллион болча ахархой цIийи хьацари мелача, кIеззига мара боацача даьттан даьша — магнаташеи помещикашеи Іалъмате доккха рузкъа Іоаду. Царех ба ерригача Швейцаре территори миссел даьтта дола Батманглич Мехди; 400 юрт йола Манухехр Фарман Фармаян, 400 совгIа юрт йола Зульфагари, Белуджистане доккхача даьттан да вола Асадула Алям.

Иранерча ахархой вахар Іалъмате хала да. Дуккхача наха дIадех юрта боахамера феодальни гIулакхаш дIадахар. Халкъо дIадехачох ца доалаш Ирана доал деча гIозараша 1960 шера март бетта меджлисе гIолла чакхдаьккхар аграрни реформах дола закон. Цу законах цхьан саго лоаца эггара тIехдола даьтта хий дуллача моттиге 300 гектарали хий ца дуллача —600 гектарали тIех хила йийш яц. Цул совгIа, ше вахача хана помещика бокъо я ший тIехьенна шийчул шозза дукхагIа даьтта дIадала. Помещика законо бокъо лу ший совдола даьтта паччахьалкхенга дохка е шийга дита, совдолча даьттан тIара цхьа лоадам боаца налог а тергIолаш. Совдолча даьттах беш бола мах, законага диллача, «нийсхон мах» хила беза, вешта аьлча помещика бартах. Закона иштта йола статья дукха даьтта долча бIаьхийча наха маеззара я. Нагахь санна помещик совдола даьтта дожка безам боацаш вале, «нийсхон маьхах» йола переговораш ювца йийш я цун хьашт мелд йIаьхача хана, хIаьта цу хана законо совдолча даьттан тIара йоагIача налогах мукъавоалийт из. Закон даГIац бешамашта, огородашта, механизированни средствашцеи маьхах увттабаьча юртбоахама болхлошцеи леладеча даьттана.

Аграрни реформах дола закон боккъалдар аьлча дуккхача даьттан даьй болча наха новкъа даац, юрта боахаме хувцамаш хул аьнна ахархошта хетийта, уж цунца тувлабе, бокъонца йолча аграрни реформана тIехьарча къовсама цар теркам баккха деш да из. Дуккхача ахархой хьал хьалха а санна, хала да, помещикашца деча низашта хьадда духьал овтта уж тIатIа дукхагIа хьалхьебу цу гIулакхо.

Эггара чIоагIагIа яьржа протеста форма я ахархоша бестах пайда эцилга (маьждигашка, общественни а паччахьалкхен а зданешка, гробницашка, и. кх. болча нахага хIама ала йиш йоацаш оттаяь хьайоагIа къаьнара бокъо). Масала, дукха ха йоацаш, Арак яхача города 24 километр мара гаьна йоацаш уллача Аман Абади яхача юртара нах шоай дезал, хьайбаш, хIамаш шоашца а йолаш, бест яхача бокъонах телеграфа цIеношка а баьхка Іохайшар, помещика беча низа духьал язъяь шоай жалоба губернатора къоастаялца арадаргдац тхо, аьнна. Цхьайолча областашка помещикаша деча низаша корзагIбаьха, помещикий даьтташ декъаш хул. Укх деношка «Атеша» яхача газето яздир: «Ирана Азербайджана дукхагIа йолча районашка ахархоша бунт а хьоаяьй, пIулакх боккхийи зIамигийи помещикаш гелхабеш дIа а кхаьчад», яхаш. XIаьта Лахиджане помещикех цаI вийнав, яхаш белгалдоаккх цу газето.

Али Амине правительство кхераш я ахархой хьувш хилар феодальни порядкаштеи Иране хIанз йолча режимаи духьал дала тарлургхиларах. Май бетта правительства дIакхайкаяьй даьттан реформа е оттаяь экономикана стабилизаци яра программа. Дукха ха йоацаш хиннача юрта боахама управленей начальникий совещане ше къамаьл деш Ирана премьер-министра Амане помещикаш тIахьийхар шоай доккхий даьтташ декъара раьза хила. Из оаш ца дойя, аьлар цо, «шоай даьттах а вахарах а даргда, шо. «Премьер министра аьлар, даьттан участкашта доазув оттадеш шоана хила тарлургдола зе» юхаметтаотталде компенсаци лургья шоана паччахьалкхен облигацех е предприятей акцеех. Амане мукIарло дир Ирана юрта боахам кризис йолаши дегIа ца боагIаш сеца латташи хилара, цун продукци халкъ дузадалла кхоачам боацаш хилара.

Цхьабакъда, Ирана доал деча гIозараша оттаяьча даьттан кердача реформа лерхI помещикий даьтташ лорадарал совгIа кулакаш хилийта, дуккхача ахархой хьал тоадара хьашташтa тIехь хувцамаш де лага а яц.

Д. КАСАТКИН.

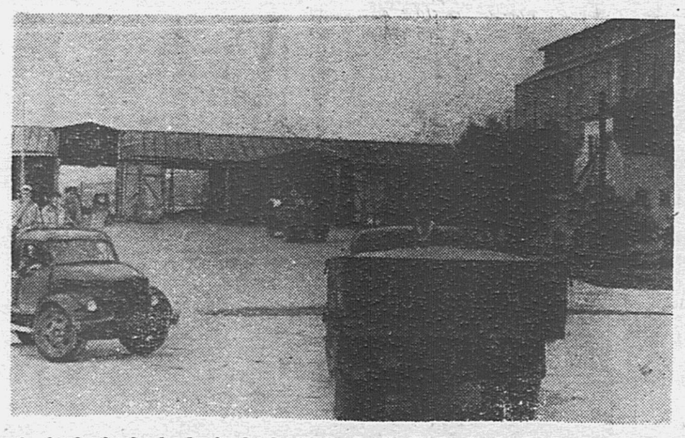

Надтеречни района «Надтеречныйи» «Гвардейскийи» совхозашкареи Грозненски района Цхьоалагiча мая цIерахча колхозагареи мукх Артемовски элеваторе дIателаш латт. XIанзале массехк бIаь тонн ялат дIаденнад элеваторе. Цига ялат дIакхухьаш къаьстта дика къахьег шофераша Дохненкос, Свинцова. Е езачул дукхагIа рейсаш ю цар.

Сурта тIа: Цхьоалагiча мая цIерахча колхоза шоферий Дохненкойи Свинцовеи автомашинаш.

С. ШЕРИПОВА сурт.

ЕРДАЛО

4-гIа оагI, 25 июнь. 1961 шу.

РАДИОПЕРЕДАЧАИ ПРОГРАММА

25-ча июне: 16.00 — пионераштеи школьникаштеи передача (эрсий меттала); 16.20 — «Советски Казахстана 40 шу» — передача (нохчий меттала); 16.40 — кагирхошта передача (нохчий меттала); 17.00 — сатирически журнал (эрсий меттала); 17.38 — радиоладувгIархой заявкех концерт; 18.30— дешархой заявкех концерт.

УКВ. 9.01 — Истоколова Бориса концерт; 10.15 — даьштеи ноаноштеи йола передача; 10.30 — Свиридов. — «Патетическая история»; 18.00 — Москвера трансляци; 19.21 — нохчгIалгIай ашарий концерт; 20.05 — Ярустовский. «Чайковске ялхлагIча симфонех» — беседа; 21.17 — Узбекистана артисташа дIалокх дунен халкъий ашарашца; 21.45 — эстрадни музыкай концерт.

Редактор М. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре. Иоккха зал — **«Къоналах дола дувцараш».**

Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 — **«Асфальт чакхйоалача».**

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗIамига зал № 2 — Берий сеанс — **«Рыжик».** Долалу: 9, 11. **«Асфальт чакхйоалача».** Долалу: 1, 3, 5, 7, 9.

ЗIамига зал № 3 — Берий сеанс — **«Сашко».** Долалу: 9.15, 11.15. **«Асфальт чакхйоалача».** Долалу: 1,15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

26-ча июне ерригача залашка **«Балтийски форд»** (2-гIа сери).

«Родина» яхача кинотеатре

Берий сеанс — **«Ека тха къонал».** Долалу: 9. **«Кер-Оглы».** Долалу: 11, 3, 7.

«Къоналах дола дувцараш». Долалу: 1, 5, 9.

26-ча июне **«Балтийски форд»** (2-гIа сери).

РЕДАКЦIГ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехкокхама секретарг — 2-45-48, партийни вахарен, экономикан, письмойн отделий — 2-25-72; корректореске — 2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ02089. Заказ № 3546